

Psykopatiens Magt

psykopati, magt og lederskab

AALBORG UNIVERSITET

Rapportens samlede antal tegn

(Med mellemrum og fodnoter): 141.728

Svarende til antal normalsider à 2400 tegn:

59

Kathrine Silke Søgaard Ottosen: 20204600

Vejleder: Kristine M. Jensen de López

10. Semester, psykologi, Kandidat speciale

Aalborg universitet

30. Maj 2025

Abstract

Psychopathy is a subject that many find fascinating because it is an example of human nature and evil. It's hard to understand these individuals, and how they can act as if they have no conscience.

The following project centers around psychopathy and how it relates to positions of power. Specifically extreme cases, like CEO's, politicians, cultleaders etc. The project works under the problem formulation: "which psychological factors affect individuals with psychopathy or psychopathic traits, in positions of power"

The project is a theoretical approach to psychopathy and power and is focused on exploring the different aspects that influence people with psychopathy and how it connects with positions of power.

I conclude that a lot of the research done on psychopathy lacks nuance, especially with how psychopathy interacts with people who do not possess these personality traits. People with a psychopathic personality are capable of manipulation and lying, in a way that is hard to fathom. They are capable of using these skills to get into positions of power, and use these positions to fulfill their own selfish interests.

The Project starts out with an introduction to psychopathy and what it means to be a psychopath. It touches on topics such as the history of psychopathy, how psychopathy manifests, biological factors for psychopathy, how psychopathy develops from childhood to adulthood and also the nature/nurture aspect of psychopathy. Afterwards the project delves into the aspects of power and leadership, this also comprises group dynamics and how we choose our leaders. This is all to relate to how people with psychopathy relates to positions of power. How they get into these positions, how they might abuse them, and how they can use them to manipulate the people around them. I differentiate between the criminal psychopath and the so-called "successful" psychopath, and how both of these might act in positions of power, and use examples such as the corporate psychopath and the psychopathic cultleader. Then i discuss the different factors that might affect psychopaths in positions of power. I do this by also implementing morale as facet of psychopathy and how this might affect the way we interact with these individuals. I use it to explain how they are able manipulate those around them, but also how this meeting of different morales creates the dissonans between the psycopath and the other.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	0
Indledning.....	1
Psykopati.....	2
introduktion.....	2
Den psykopatiske personlighed.....	3
Psykopatiens centrale træk med Cleckley.....	3
CAPP-Modellen.....	5
The Psychopathy Checklist-Revised.....	6
Psykopati og kriminalitet.....	7
Hvordan kommer psykopati til udtryk?.....	8
Psykopaten i samspil med andre.....	8
Tankemønstre og følelsesmæssige kendetegn ved psykopati.....	10
Succesfuld psykopati.....	11
Kultur og kønsforskelle i det psykopatiske udtryk.....	12
Fra uskyldigt barn til psykopatisk voksen.....	14
Udviklingen af psykopatiske træk gennem opvæksten.....	15
Arv og Miljø.....	16
Den arvelige hjerne.....	17
Miljøets betydning for udvikling af psykopati.....	18
Psykopati som overlevelsestaktik.....	19
Gruppedynamikker, lederskab og psykopati.....	20
Magtpositioner og psykopati.....	21
Magt og lederskab.....	22
Gruppedynamikker.....	23
Ind- og ud-grupper.....	23
Konformitet.....	24
Lederskab i grupper.....	25
Den “succesfulde” psykopat - Korporationer og lederskab.....	29
Den karismatiske psykopat.....	29
Den korporative psykopat.....	31
Den politiske psykopat.....	33
Den kriminelle psykopat.....	36
Den psykopatiske seriemorder.....	36
Den psykopatiske bandeleder.....	38
Den psykopatiske kultleder.....	40
Diskussion.....	43
Psykopatiens facetter.....	44
Kriminel adfærd, magt og moral.....	44
Narcissisme og psykopati - et samspil.....	46

Forståelsen af psykopati.....	47
Samfundets rolle.....	48
Er det nemmere at være psykopat i dag?.....	49
Psykologfaglige implikationer.....	50
Kan man hjælpe nogen der ikke vil hjælpes?.....	50
Er det overhovedet vigtigt at forstå psykopati og magt?.....	51
Konklusion.....	52

Indledning

Psykopati er et fænomen, der på mange måder interesserer mange mennesker. Vi oplever det i litteraturen, vi hører om det i medierne, vi taler om det ved middagsbordet, eller måske bruger vi udtrykket om nogen der har gjort os uret. Den fascinerer os, fordi den går imod den naturlige moralske tankegang, de fleste af os har til verden. Det er skræmmende og fascinerende at nogen kan være så blottede for empati, og kan agere charmerende og venlige til at starte med, og så være en helt anden nedenunder charmen. Det er i dette møde med en anderledes moral, at problemet med psykopati opstår.

Diagnosen er et komplekst fænomen, der favner mange forskellige facetter. Den blev først beskrevet i 1941 af Cleckley i hans værk "The Mask Of Sanity", og er senere blevet udviklet til det vi kender i dag. På trods af at psykopati har været kendt i omkring 80 år, er det begrænset, hvor meget der egentlig er forsket i fænomenet, og hvordan det kommer til udtryk i forskellige sammenhænge. Da jeg besluttede mig for at skrive dette projekt, var det i første omgang ud fra fascinationen af kultledere med psykopati, og hvordan de overhovedet kan komme til at sidde i den position. Det viste sig dog imidlertid at der ikke var nok litteratur på emnet til et helt projekt, hvilket overraskede mig. Derfor besluttede jeg mig for at udvide mit interessefelt, for hvad var en kultleder hvis ikke en person i en magtposition? Dette førte mig til følgende problemformulering:

"Hvilke psykologiske faktorer gør sig gældende for mennesker med psykopati, eller psykopatiske træk, i magtpositioner?"

Jeg vil her primært beskæftige mig med magtpositioner på den store skala, såsom politiske ledere, eller ledere i store firmaer. Mange af teorierne, der bliver brugt, kan dog overføres til mindre magtsituationer.

Jeg vil starte med at redegøre for psykopati, hvad diagnosen indebærer og hvordan det kommer til udtryk, samt hvilke faktorer der gør sig gældende for udviklingen af psykopati. Dernæst vil jeg benytte forskellige teorier om psykopati og magt, samt gruppedynamikker og socialpsykologi, til at forklare sammenhængen mellem magt og psykopati og hvordan denne sammenhæng kan påvirke andre der er i tæt kontakt med den psykopatiske person.

Til sidst vil jeg diskutere hvilke faktorer der gør sig gældende for psykopati og magtpositioner, og komme nærmere ind på morale som en faktor for mødet med en psykopatisk person.

Psykopati

introduktion

Psykopati er en personlighedsforstyrrelse, der også går under navne som antisocial, dyssocial eller psykopatisk personlighedsforstyrrelse, og bliver også ofte omtalt som narcissisme eller sociopati (*Kreis et. al. 2016*). Gennemgående for personlighedsforstyrrelser er at det gennemgribende i dem er de personlighedsmæssige træk, der er ekstreme eller ufleksible. Der hvor psykopati adskiller sig fra andre personlighedsforstyrrelser, er i sit symptom-billede. Andre, der lider af personlighedsforstyrrelser, vil ofte selv være klar over at de har et problem, og vil gerne udbedre det. Den psykopatiske person vil ofte ikke opfatte dem selv som forstyrrede, og vil virke til at trives, selvom deres omverden ikke nødvendigvis vil være enig. Psykopati i sit symptommønster indeholder fjendtlig dominans, mangel på tilknytning til, eller empati for andre, ufølsomhed, og mistænksomhed.

Psykopati som diagnose, differentierer typisk mellem psykopatisk personlighedsforstyrrelse og psykopatiske træk. Man kan godt have psykopatiske træk uden at have psykopatisk personlighedsforstyrrelse, men man kan ikke defineres som psykopat.

Psykopati har tre grundfaktorer; arrogant og løgnagtig interpersonel stil, mangelfuld affektiv oplevelse og impulsiv og uansvarlig adfærdstil. Disse tre faktorer indeholder tilsammen 20 punkter, der udgør symptom-billedet af psykopati. Dette er ud fra Hares psychopathy checklist-revised eller PCL-R. Det er et ekspertvurderingsinstrument, der skal benyttes af professionelle og eksperter til at vurdere om en person har psykopatisk personlighedsforstyrrelse, eller psykopatiske træk, og kan ikke benyttes af almene mennesker uden træning. Det kræver omfattende erfaring og specialistuddannelse og anvendelse af den fulde PCL-R manual, for at kunne diagnosticere psykopati.

Psykopati er en omdiskuteret diagnose, da der er flere meninger om, hvad diagnosen indebærer, og hvilke træk der skal ses som kernesymptomer, og hvilke der kommer til udtryk forskelligt fra person til person.

Der er også en diskurs i, hvorvidt psykopatiske træk kan ses i børn, og hvorvidt man skal stemple disse træk i børn som "psykopatiske". Argumentet er, at man ikke kan diagnosticere børn med en personlighedsforstyrrelse, da den diagnose per definition først kan stilles efter

man er blevet voksen. Der er også spørgsmålet om stigma, da man kan være bange for at stemple børn som psykopatiske, eller med psykopatiske træk, i det at de kan ende med at blive stigmatiseret eller udstødt, på grund af det stigma der følger med psykopati, når man i børnealderen ikke kan sige med sikkerhed om det udvikler sig til psykopati, eller om der er tale om træk der er “normale” for børn.

I det følgende vil jeg redegøre for psykopati i dybden, og hvordan det kommer til udtryk fra barn til voksen. Jeg vil gennemgå de forskellige træk og hvordan de kan komme til udtryk på forskellige måder.

Den psykopatiske personlighed

Den måde vi ser psykopati på i dag er primært formet ud fra Harvey Cleckleys bog *The Mask of Sanity*, der udkom i 1941. Denne bog indeholdt en række casestudier med patienter med psykopati, og en liste over de træk Cleckley mente var grundlæggende for psykopati, baseret på tidligere litteratur og klinisk erfaring. Denne forskning blev grundlag for den canadiske psykolog Robert Hares, udvikling af Psychopathy checklist (PCL) omkring 1980'erne (Hare, 1980). Denne checkliste var udviklet som et forskningsredskab, så man kunne vurdere psykopatiske træk hos mandlige indsatte i et fængsel. PCL blev senere revideret og blev til PCL-R eller *Psychopathy Checklist-Revised* (PCL-R; Hare 2003), der var allerede tidligere blevet lavet en kortere screenings version; *Psychopathy Checklist Screening Version* (PCL:SV; Hart et al., 1995). Disse checklister er de mest udbredte instrumenter til at måle psykopati i kliniske og retspsykiatriske sammenhænge, og bliver også benyttet som diagnoseværktøj. De er blevet valideret gennem forskning over længere tid og gennem flere studier (Kreis et al. 2016).

På grund af denne forskning, har vi baseret meget af vores generelle forståelse for psykopati og hvilke træk der er centrale for diagnosen, at der er en tendens til at se psykopati diagnosen og PCL-instrumenterne nærmest som synonyme. Det er dog vigtigt at understrege at disse blot er instrumenter, og derfor ikke kan give en fuld forståelse af begrebet psykopati; de er redskaber til at forstå lidelsen, men de er ikke lidelsen (Kreis et al. 2016).

Psykopatiens centrale træk med Cleckley

Som nævnt ovenfor baserer meget af den moderne forståelse af psykopati sig på Cleckleys opfattelse af psykopati. Cleckley observerede en tendens i sine psykopatiske testpersoner, hvori de fremstår præsentable, selvsikre, og veltilpassede i sammenligning med de fleste andre psykiatriske patienter. Men i kontrast til denne fremtoning har de store mangler i forhold til interpersonelt engagement og emotionel reaktion på andre. De oplever blandt andet ikke ængstelse, bekymring eller uro i sociale situationer, hvor man normalt ville forvente denne reaktion (Cleckley, 1941).

I Cleckleys teori, fremsatte han 16 personlighedstræk og adfærdstyper, som han fandt var de væsentligste og mest centrale for psykopati. De omfatter: *“mangelfuld og overfladisk affektiv oplevelse; Overfladiske og uoprigtige interpersonelle relationer og tilknytninger; upålidelig og planløs adfærd samt mangelfuld kognitiv oplevelse, herunder mangel på indsigt, dømmekraft og evne til at lære af sine erfaringer”* (Kreis et. al. 2016).

Cleckleys kliniske profil af psykopati:

1. Overfladisk charme og god “intelligens”.
2. Fravær af vrangforestillinger og andre tegn på irrationel tænkning.
3. Mangel på “nervøsitet” eller psykoneurotiske manifestationer.
4. Upålidelighed.
5. Løgnagtighed og uoprigtighed.
6. Mangel på anger eller skam.
7. Utilstrækkeligt motiveret antisocial adfærd.
8. Ringe dømmekraft og manglende evne til at lære af sine erfaringer.
9. Patologisk egocentri og manglende evne for kærlighed.
10. Generel mangel på vigtige affektive reaktioner.
11. Specifikt tab af indsigt
12. Mangel på lydhørhed i generelle interpersonelle relationer.
13. Fantastisk og frastødende adfærd ved druk og sommetider uden.
14. Selvmord sjældent fuldført.
15. Sexliv upersonligt, overfladisk og dårligt integreret.
16. Mangel på evne til at følge en livsplan

(Wøbbe, 2023)

Det er værd at lægge mærke til at Cleckley ikke har inkluderet kriminel eller voldelig adfærd i sine 16 træk, da det ofte er noget vi kobler sammen med psykopati, og som vi også ser i andre teorier om psykopatisk personlighedsforstyrrelse.

CAPP-Modellen

Et andet instrument der er blevet udviklet til at give et mere nuanceret billede af psykopati, er CAPP modellen hvilket står for *comprehensive assessment of psychopathic personality (CAPP)* hvilken forsøger at omfatte alle deskriptive træk ved lidelsen (Hanniball, Katherine B., et al. (2021). Modellen blev udviklet på baggrund af interview med eksperter med forskellige teoretiske baggrunde, samt en litteraturgennemgang på emnet. Modellen består af 33 forskellige symptomer, der er skrevet som adjektiver eller adjektivistiske udtryk, der benytter sig af almindeligt talesprog, til at beskrive træk ved psykopati. Udover de generelle deskriptorer, er der benyttet yderligere tre adjektiver til at definere og præcisere hvert symptom. Modellen er designet på en sådan måde at den er sensitiv over for potentielle ændringer i symptomer, der kan forekomme gennem modning af personen eller gennem behandling (Cooke et al. 2012).

For at gøre det mere overskueligt er CAPP-modellens symptomer organiseret i 6 forskellige domæner der, begrebsmæssigt, er relateret til mere globale aspekter til personlighedsfunktionen.

Domæner:

1. *Tilknytningsdomænet*: kontakt i interpersonelle relationer (fx. mangel på engagement og empati, hensynsløs).
2. *Adfærdsdomænet*: Organisering af målrettede aktiviteter (fx. upålidelighed, dumdristighed, aggression).
3. *Kognitionsdomænet*: Organisering af mentale aktiviteter (fx. mistænksomhed, mangel på planlægning, mangel på fleksibilitet).
4. *Dominansdomænet*: Status i interpersonelle relationer (fx. antagonistisk, løgnagtig, manipulerende).
5. *Emotionsdomænet*: Affektiv oplevelse og udtryk (fx. mangel på ængstelse, anger og emotionel dybde.)

6. *Selvdomænet*: Organisering af selvbegreb og relationen mellem selv og andre (fx. selvcentreret, selvforherligende, selvretfærdig).

(Cleckley, (1941))

De fleste af CAPP-modellens symptomer er blevet vurderet flere gange, og der er en generel konsensus om at symptomerne alle er relevante, men der er dog nogen af dem der er mere typisk forekommende end andre. De mest typiske symptomer ses som værende fra Tilknytnings-, Dominans-, og Selvdomænerne, efterfulgt af symptomer fra Emotionsdomænet. Derimod er symptomer fra Adfærdsdomænet og Kognitionsdomænet anset som værende mindre gængse for psykopati, selvom der dog er nogen varians i forhold til køn med hensyn til dette. Udfra dette, kan man sige at de mest centrale træk ved psykopati er de træk der relaterer sig til de interpersonelle og affektive mangler, som relaterer sig til forstyrrelser i forbindelse med relationer til andre mennesker og til sig selv, og i relation til den emotionelle oplevelse. Derudover kan man sige at adfærdsmæssige og kognitive forstyrrelser ikke er lige så relevante, eller mindre relevante i forhold til centrale symptomer for diagnosen *(Jonghan & Cooke (2023))*.

The Psychopathy Checklist-Revised

Hare baserede sin originale Psychopathy Checklist på Cleckleys originale kliniske profil af psykopatien. Derudover havde Hare en god forsknings-erfaring på området, som han benyttede til at skabe sin checkliste, og benyttede også andet forskningsmateriale, der var tilgængeligt for ham. Meget af den litteratur der var tilgængeligt for Hare, udover Cleckley, beskrev psykopatiske individer som mere fjendtlige og aggressive. Dette var på baggrund af, at det meste erfaring med psykopater kom fra undersøgelser foretaget på kriminelle *(Hare 1980)*. Hare valgte derfor ikke at inddrage punkter fra Cleckley, der kunne være tegn på positiv tilpasning hos psykopatiske individer. Oprindeligt foreslog Hare 22 punkter for psykopati, men endte senere med at revidere det til 20 punkter for psykopati, som er de punkter PCL-R består af.

De 22 punkter dækker over adfærdsmæssige, interpersonelle, affektive og antisociale træk.

Den korte version af PCL eller PCL-SV (short version) har således kun 12 punkter, og blev udviklet mere som et screeningsværktøj, end et diagnoseværktøj. Den blev udviklet af Stephen Hart og hans kollegaer. Den er tiltænkt både retspsykiatriske sammenhænge og almenpsykiatriske sammenhænge, og er specielt tiltænkt patienter der ikke har nogen

tidligere kriminel fortid. Derfor omfatter PCL-SV de samme centrale interpersonelle affektive og adfærdsmæssige træk som PCL-R, men færre antisociale og kriminelle adfærdskriterier (*Cooke et al. 1990*).

Der er statistik der kan tyde på, at der er et mønster af kovarians på tværs af større grupper af mennesker. Dette kunne tyde på, at der er et eller flere latente træk. Ved hjælp af faktoranalyse identificerede Hare to faktorer der ligger bag PCL-R: det første omfatter de interpersonelle/affektive træk, og det andet omfatter livsstil/antisociale træk. Hare benyttede sig af faktoranalyse til ligeledes at finde frem til fire subfaktorer også kaldet facetter: faktor et indeholder arrogant og løgnagtig interpersonel stil og mangelfuld affektiv oplevelse. Faktor to indeholder impulsiv og uansvarlig adfærd og antisocial adfærd. Disse omfatter tilsammen 18 af de 20 punkter i PCL-R. Henholdsvis punkt 11 (promiskuøs seksuel adfærd) og 17 (mange kortvarige samlivsforhold) passede ikke rigtig ind i hverken facetter eller faktorer og blev derfor ikke inkluderet (Hare 1991).

Hare er dog efterfølgende blevet kritiseret for, hvorvidt hans resultater rent faktisk fanger den bedste eller mest velegnede faktorstruktur for PCL-R og PCL-SV.

David Cooke og Christine Michie anlagde en anden tilgang til faktoranalyse, både Hares, men også de officielle diagnose kriterier til antisocial personlighedsforstyrrelse og dyssocial personlighedsstruktur. Cooke og Michie opnåede en trefaktormodel. Faktor et: Arrogant og løgnagtig interpersonel stil. Faktor to: mangelfuld affektiv oplevelse. Faktor tre: impulsiv og uansvarlig adfærdstil. De tre faktorer de identificerede, viste sig at være identiske med de tre facetter som Hare efterfølgende fandt frem til efter at re-evaluere PCL-R og PCL-SV. ifølge Cooke og Michie, skulle de punkter der ikke passede ind i de tre faktorer, ikke betragtes som kernesymptomer, men derimod som sekundære symptomer, eller konsekvenser af de andre symptomer. Hare mente imidlertid at de punkter der ikke umiddelbart synes at passe ind var en del af en sammenhængende facet eller en subfaktor af faktor to nemlig den antisociale del, og derfor skulle ses som primære psykopati symptomer (*Cooke & Michie (2001)*).

Psykopati og kriminalitet

Som nævnt ovenfor, var der en uenighed i, hvorvidt antisocial og kriminel adfærd skulle være en del af kernesymptomerne hos psykopati. På den ene side siger Cleckley at man ikke kan stole på en psykopatisk person, da de er utroværdige, snyder, stjæler, svindler og lyver. Han

inkluderer dog ikke grov kriminel adfærd eller voldelig adfærd, der fører til lange fængselsstraffe (*Cleckley 1941*). Ifølge Cleckley, er der flere psykopatiske mennesker der ikke begår voldsom kriminalitet, end dem der faktisk gør, og at det snarere skal ses som undtagelsen til reglen. Der argumenteres yderligere for af Cooke, at den kriminelle adfærd er et sekundært symptom, eller en konsekvens af den psykopatiske adfærd. Hare betragter derimod kriminel og antisocial adfærd som værende en central del af den psykopatiske personlighed (*Cook et al, (1999)*).

Der er en påvist sammenhæng mellem voldsrisiko og psykopatisk adfærd, målt med PCL-instrumenterne. Det betyder dog ikke at alle mennesker med psykopati er voldelige, eller vil begå kriminalitet, blot at instrumenterne kan benyttes til at sige noget om, hvorvidt der er en risiko for vold, og hvor stor den risiko eventuelt er.

Altså du kan sagtens være et menneske med psykopati og være kriminel, men ikke alle kriminelle er psykopater, og ikke alle psykopater er kriminelle. Det at man har en psykopatisk personlighed indebærer blandt andet at være selvcentreret, en stærk følelse af berettigelse og en fundamental mangel på interesse for andre følelser og rettigheder. Derfor kan det tænkes, at dette kan føre til en trivialisering af andre mennesker, som kan føre til voldelig eller kriminel adfærd, men den kan også føre til andre adfærdsmæssige udfald end lige præcis kriminel eller voldelig adfærd (*DeMatteo et al. 2020*).

Hvordan kommer psykopati til udtryk?

Psykopati er en sjov størrelse, for selvom man er enige om at det er en diagnose, og en personlighedsforstyrrelse, er der ikke fuld enighed om hvilke træk der skal betragtes som centrale træk ved psykopati, som beskrevet ovenfor. Der er dog nogle generelle træk, der går igen, som der er enighed om at beskriver den psykopatiske personlighed. I det følgende vil jeg beskrive den mest typiske måde, hvorpå psykopati kommer til udtryk. Med forbehold for at psykopati er en kompleks diagnose, og skal ses i forbindelse med den egentlige personlighed. Selvom der er træk og adfærdsmønstre, der går igen, er alle psykopater unikke, og symptomerne kan derfor komme til udtryk på forskellige måder fra person til person.

Psykopaten i samspil med andre

Som regel når man møder andre mennesker, vil man gerne gøre et godt indtryk. Det er vigtigt for os, at den anden part kan lide os, og at man således skaber en forbindelse. Mennesket har brug for tilhørsforhold og sociale relationer, da man har et behov for at blive holdt af og være en del af en gruppe og blive accepteret (*Kreis et al., 2016*). For psykopaten er denne mekanisme noget anderledes. Når man møder en person med psykopatisk personlighedsforstyrrelse første gang, kan de sagtens være i stand til at fremstå charmerende, sympatiske og selskabelige. Men hvor man normalt ville bruge denne taktik for at få en tilknytning til andre, bruger psykopaten denne strategi for at opnå en form for dominans. De udnytter gerne relationen, således at du begynder at stole på dem, deler personlig information, eller hemmeligheder, så de kan danne et tæt bånd, men de knytter ikke dette bånd for socialt behov, men derimod for at kunne bruge det imod dig senere hen. Det kan være for at opnå økonomisk, seksuel, social eller anden selvisk gevinst. De kan også benytte denne information til manipulation eller anden form for dominans, af den simple årsag, at de nyder det (*Lilienfeld et al. 2012a*).

Psykopater kan have en god evne til at aflæse andre og hvordan de skal opføre sig for lige netop at få det ud af den person, som de gerne vil have. Det kan være ved at lyve, lefle eller ved manipulation. De er ofte uhyre dygtige til at skifte "maske" alt efter hvilken situation de befinder sig i, og hvilket udfald de ønsker at få ud af situationen. Dette kan gøre det ekstremt svært at finde frem til hvem en psykopat egentlig er, da de skifter personlighed efter for godt befindende. De har let ved denne skiften af person og at lyve for at opnå deres mål, af den simple årsag at de ikke føler nogen dårlig samvittighed, eller skyld eller skam over det (*Cleckley, 1941*).

Denne ligegyldighed kan forklares ved, at for psykopaten, er det eneste mål de har, at sørge for deres egne selvcentrerede behov. Det kan være meget godt forklædt, specielt fordi de har denne evne til at lyve. For dem er det aldrig deres egen skyld. Hvis andre falder for deres løgne, glathed eller manipulation er det jo deres egen skyld at de ikke gennemskuede det. For den psykopatiske person findes der kun dem der dominerer og dem der bliver domineret. For dem er det at være svag, eller underdanig eller endnu værre; almindelig, ikke noget de forbinder med sig selv, og vil gå langt for at holde fast i deres selvopfattelse af grandiositet.

Typisk vil dette komme til udtryk som arrogance, foragt eller ligegyldighed overfor alle andre der, i den psykopatiske persons øjne, er underdanige eller svage mennesker (*Hare, 1999*).

For den psykopatiske person er relationer transaktionelle. Forstået på den måde at de kun vedligeholder dem på en positiv måde, så længe den er til gavn for dem. Når de kan bruge relationen til noget, vil de ofte fremstå som generøse, venlige og hjælpsomme. Det er kun indtil at de ikke længere kan udnytte relationen, og de vil holde op med at forsøge at opretholde den. Dette kan også bare være hvis relationen ikke længere er interessant for den psykopatiske person. Hvis du derimod selv trækker dig fra relationen, eller har opdaget hvad det er du står overfor, vil den psykopatiske person højst sandsynligt begynde at bruge jeres relation imod dig. Det kan være at de begynder at blande sig i dine familieforhold eller venskaber. Det kan også være at de vil forsøge at ydmyge dig eller nedgøre dig, eller simpelthen begynde at true dig for at opretholde deres magt eller selvfølelse (*Harris et al. 1991*).

Det er heller ikke unormalt at de vil forsøge at invalidere dine følelser og tanker, for at fastholde deres magtposition og få dig til at tvivle på dine egne følelser og instinkter. Psykopater er ikke nødvendigvis bedre til at opfatte "svage punkter" i andre, men de mangler de hævninger der gør at de ikke vil bruge det imod dig, eller vil sætte jeres relation på spil. For dem er det eneste vigtige i relationen, hvordan de kan udnytte den. Derfor kan det være svært at gennemskue en sådan relation, og man kan typisk komme ud for at opleve en del skam og/eller skyldfølelse over at man ikke kunne gennemskue den psykopatiske persons maske. Det er heller ikke ualmindeligt, at der vil være delte meninger om den psykopatiske person, da de for nogen netop vil fremstå som charmerende og hjælpsomme, mens de for andre vil fremstå som løgnagtige og manipulerende. For andre igen, kan de fremstå som ofre, der har brug for omsorg, hjælp og støtte, og i den forbindelse ofte økonomisk hjælp. Denne manipulation kan være svær at gennemskue, og selv psykologer og domstole er ikke immune overfor den (*Neumann et al. 2012*).

Tankemønstre og følelsesmæssige kendetegn ved psykopati

Som beskrevet ovenfor kan psykopater fremstå som charmerende og indbydende, men under deres umiddelbare maske, kan de være hensynsløse, uempatiske og helt uden anger. De har svært ved at danne dybe og meningsfulde relationer, fordi deres følelsesliv bevæger sig på et overfladisk niveau. Som tidligere beskrevet er deres relationer til for at opfylde deres egne

selviske behov, og ikke behovet for samhørighed. Noget forskning tyder på, at psykopater har svært ved stærke emotionelle oplevelser, og derfor er følelser som kærlighed, empati, skyld, frygt og skam ikke noget de føler på samme måde (*Garofarlo et al., 2020*). Disse følelser er noget der normalt er styrende i livet, men hvis man mangler empati til at sætte sig i andres sted, mangler hævninger, og ikke føler skyld eller skam over egne handlinger, er det nemt at se hvordan en person med psykopati kan ende med at opføre sig på måder der kan komme til at skade andre. De ved godt, at andre mennesker kan komme alvorligt til skade, eller dø af at blive gennembanket, men de er simpelthen ligeglade. De er ikke bange for at blive fanget eller straffet, og de har ingen empati for det andet menneske.

I modsætning til alle de negative konnotationer der er forbundet med psykopati, kan denne evne til at handle uden frygt og uden at tænke på konsekvenser, ses som en positiv adaptiv adfærd, da det gør den psykopatiske person i stand til at handle i situationer hvor andre måske ville stivne eller flygte. De kan ende med at gøre udefra set heroiske handlinger, men hvor de ikke er drevet af bekymring og omsorg for andre, men derimod kan det være resultatet af at de forsøger at beskytte sig selv, eller være på grund af deres søgen og behov for stimulation. Typisk vil den psykopatiske person, grundet deres selvcentrering og selvretfærdighed, tro, at alle andre omkring dem er som dem. Derfor vil de typisk være mistænksomme, forbeholdne, mistroiske, intolerante, snæversynede og svært kritiske overfor dem omkring dem (*Cleckley, 1941*).

For at opsummere så er psykopater typisk styret af deres impulser, baseret på deres egne selviske behov og tanker. De opfatter typisk deres omgivelser og relationer som truende, og er ikke bange for at slå igen, hverken fysisk eller med psykologiske greb. De er ikke bange for at lyve, ydmyge, stikke folk i ryggen, sprede rygter eller skade relationer for at få hævn eller for at opnå hvad de vil. De har ofte en grandios selvopfattelse og vil se sig selv som værende berettiget til hvad end de mener de fortjener. De er typisk impulsive og har en risikobetonet og uansvarlig livsstil (*Lasko & Chester 2021*). De opretholder kun jobs eller relationer så længe det er til deres fordel, og har ingen problemer med at skifte så snart der kommer noget nyt og mere interessant. Denne ringe impulskontrol, anses typisk som et af de centrale træk ved psykopati, men det forekommer også i mange andre psykiske lidelser, heriblandt andre personlighedsforstyrrelser. Dog udviser mennesker med høje impulsivitetsniveauer sjældent den samme grad af interpersonelle og affektive symptomer

som er karakteristiske for psykopati, derfor anses impulsivitet i sig selv ikke som et stærkt psykopatisk træk (*Dunne 2021*).

Psykopatiske mennesker er på baggrund af dårlig impuls kontrol også mere tilbøjelige til at vælge kortsigtede gevinster frem for at tænke længeresigtet. Derfor har de sjældent meget langsigtede planer. De kommer let til at kede sig, dette blandet med deres ringe impuls kontrol, fører typisk til uansvarlig, dumdristig og spændingssøgende adfærd.

Succesfuld psykopati

Af og til vil betegnelsen “succesfuld psykopati” dukke op, i forbindelse med psykopati. Dette refererer til en psykopat, der er i stand til ikke at blive anholdt eller straffet for sin kriminelle eller antisociale adfærd. Det kan også referere til individer, der formår, at komme til tops i store stillinger ved brug af deres psykopati. Den såkaldte “succes” bliver altså at de er i stand til at benytte den afstumpede adfærd, der er beskrevet ovenfor, til at undgå at blive pågrebet eller straffet for deres handlinger (*Hall & Benning 2006*). Der er evidens for at at psykopatiske mennesker der opnår denne “succes” også scorer højere på personlighedstræk som præstationstrang, selvdisciplin og eftertanke (samvittighedsfuldhed), men noget lavere når det kommer til impulsivitet (disinhibition), aggression og fjendtlighed. På baggrund af dette fænomen, er der flere teorier om at psykopati ikke er et homogent begreb, men derimod en heterogen gruppe mennesker med forskellig ætiologi, der har varierende mulighed for behandling (*Lilienfeld et al. 2015*). Det er også vigtigt at understrege i denne forbindelse, at det ikke er alle psykopater, der begår kriminalitet, men det er typisk dem, der bliver fanget, og derfor har begået kriminalitet som bliver mentalundersøgt. Der er psykopatiske individer, der ikke har begået mere kriminalitet end os andre uden psykopatisk personlighedsforstyrrelse (*Pincus et al. 2024*).

Når man tænker på psykopati, tænker man ofte i de kriminelle baner, måske på en seriemorder eller andre former for voldsomme kriminelle handlinger. Der findes psykopatiske mennesker, der begår disse handlinger, og vi oplever dem også gennem medier og nyheder. Men dem, man sjældent hører om eller tænker på, er dem der har almindelige jobs, og som ikke nødvendigvis bryder reglerne som de psykopater man hører om. Der er undersøgelser der viser at der er flere CEO's (direktører) der udviser psykopatiske træk, end der er i den almene befolkning. Der er altså en overrepræsentation af folk med psykopatiske træk i disse stillinger, sammenlignet med almindelige befolkningsudsnit. Grunden til dette menes at være

fordi den psykopatiske personlighed trives i den form for miljø. De kan tage beslutninger der gavner firmaet, eller organisationen, og kan bøje reglerne så de får deres planer igennem, men uden direkte at bryde reglerne eller at gøre noget kriminelt. De er også i stand til, at hvis de bryder reglerne, kan de sætte det op på en måde, så det ikke er dem selv der tager faldet, skulle det blive opdaget (*Taylor & Workman, 2023*). De fleste psykopater, der ender i disse stillinger, vil dog i stedet for at lave kriminelle handlinger og være kyniske og afmålte i den sammenhæng, skabe meget fjendtlige arbejdsmiljøer, hvor medarbejderne oplever øget pres, stress, og generelt et ubehageligt arbejdsmiljø (*Boddy 2017*).

Kultur og kønsforskelle i det psykopatiske udtryk

Det typiske billede på en psykopat, er en afstumpet kriminel mand, der ikke er bange for at lyve, slå fra sig, terrorisere dem omkring sig, eller gøre hvad som helst der falder ham ind, så længe det understøtter hans egne egoistiske impulser og behov. Dette billede findes, men der er mange variationer. Selvom den typiske psykopat ofte er en mand, findes psykopati skam også i kvinder. Men ser det ens ud? er der forskel på hvilken kultur man befinder sig? På tværs af lande og kulturer, tyder det på, at det symptom mønster, man kalder psykopati, eksisterer på tværs af kulturer og lande (*Cooke et al. 2005*). Det er baseret på historiske kilder, antropologiske undersøgelser og epidemiologisk forskning. Der er også en generel enighed i, hvilke symptomer der udgør psykopati på tværs af lande. Der er dog sociokulturelle forskelle på hvordan disse symptomer kommer til udtryk, af den simple årsag at forskellige kulturer ser forskelligt på adfærd. Det kan for eksempel være antisocial adfærd, der i nogle kulturer ikke bliver set som lige så stor en indikator for psykopati, som i andre. Et af de symptomer der dog er gennemgående er mangelfuld affektiv oplevelse, og kunne derfor tolkes som et mere centralt symptom på psykopati.

Udover at der kan forekomme forskelle fra kultur til kultur, kan der også forekomme forskelle i det psykopatiske udtryk fra mand til kvinde. Der er forskning der peger på, at psykopati er mindre prævalent i kvinder end i mænd. Det er dog uvist om dette skyldes en reel kønsforskel, eller om der er en maskulin bias i måleredskaberne, da de blev udviklet primært på baggrund af mandlige indsatte (*Hare, 1980*). Derfor er der mindre viden om, hvordan psykopati ser ud blandt kvinder, end ved mænd. Den forskning der er på kvindelige psykopater, er ikke ligeså udbredt som dem der fokuserer på psykopati generelt eller i mænd, men i den der er, ses der en forskel i hvordan symptomerne kommer til udtryk i kvinder i forhold til hvordan de kommer til udtryk i mænd.

Der er typisk forskelle i, hvordan psykiske sygdomme kommer til udtryk i mænd og kvinder. Om det er autisme, ADHD, psykopati, eller andre personlighedsforstyrrelser. Der bliver for eksempel oftere stillet en borderline personlighedsforstyrrelse diagnose i kvinder, hvorimod at antisocial personlighedsforstyrrelse oftere bliver stillet i mænd. Dette kan være et udtryk for, at der er en diagnostisk bias, eller at det afspejler kønsforskelle i den samme bagvedliggende psykopatologi og hvordan den kommer til udtryk (*de Vogel & Lancel 2016*).

Når det kommer til selve symptombilledet er der som sagt ikke en gennemgribende forskel på mænd og kvinder når det kommer til psykopati, men der forekommer dog forskelle i hvilke træk der er mest prævalente. I kvinder er symptomerne manipulerende, ustabil selvopfattelse og mangel på emotionel stabilitet mere typiske, hvor i mænd er de mere typiske symptomer: selvforherligende, opfattelsen af at være usårlig, dominerende, dumdristig, og aggressiv. Både kvinder og mænd deler deres typiske uengagement i andre, manipulerende, utroværdig, løgnagtig, dominerende, selvcentreret adfærd og at have en opfattelse af at være berettiget i interpersonelle relationer (*Richie et al., 2018*). Som beskrevet tidligere, har den psykopatiske person forskellige strategier til at opnå hvad de gerne vil have. Hos kvinder vil der dog oftere blive benyttet strategier som seksuel forførelse, flirt og simuleret sårbarhed. Derudover benytter de sig i større grad af indtryksstyring, og kan derfor fremstå mindre selvforherligende (*Kennealy et al., 2007*).

Psykopatiske kvinder er emotionelt også uempatiske, uden anger, uden omsorg og overfladiske. De kan dog foregive at være meget empatiske og omsorgsfulde, som en del af en manipulationsstrategi, og benytte sig af gængse opfattelser af kønsstereotyper. Denne manipulation kan benyttes til at få adgang til sårbare mennesker, som for eksempel ældre, eller børn, for at udnytte dem. Den psykopatiske mor kan forekomme omsorgsfuld, hengiven, og kærlig, men behandler sine børn som sin ejendom. Hun vil ikke tøve med at efterlade dem, eller skille sig af med dem, hvis de bliver en byrde eller kommer i vejen for andre mål. Hun vil behandle familie, venner og partnere på samme måde (*Forouzan & Cooke 2005*). Kvinder kan være mere tilbøjelige til at være seksuelt promiskuøse. Dette kan både være på baggrund af seksuelt begær, men kan også være et led i deres manipulationstrategi og parasitære livsstil. Selvom der er overlap i adfærd hos den psykopatiske mand og den psykopatiske kvinde, er der også steder hvor den samme adfærd kommer forskelligt til udtryk. En mandlig psykopat, er mere tilbøjelig til at være fysisk aggressiv og voldelig, vil en kvindelig psykopat være mere tilbøjelig til at benytte sig af relationel aggression, som for eksempel sladder, mobning og social eksklusion, for at skade det sociale omdømme og relationer (*Jackson et*

al., 2012). Der er flere mænd der er fysisk aggressive overfor deres nærmeste, såsom partner eller børn, og selvom dette også er tilfældet for kvinder, er de mere tilbøjelige til at benytte andre strategier til at kontrollere og manipulere situationen. Dette gør at de ikke nødvendigvis gør fysisk skade på deres nærmeste, og kan derfor være sværere at opdage, end dem der er fysisk aggressive. Generelt kan dette samlede billede af den kvindelige psykopat gøre, at de ikke i samme grad kommer i myndighedernes søgelys, og kan derfor nemmere operere under radaren i forhold til de mere adfærdsforstyrrede psykopatiske kvinder og mænd. De kan dog stadig udøve stor psykologisk vold, imod dem omkring dem (*Sporman et al., 2023*).

Fra uskyldigt barn til psykopatisk voksen

Hvorvidt man kan måle psykopati eller potentiel psykopati i børn er et spørgsmål, der har eksisteret længe, men det er ikke så enkelt at svare på. Det er dog vigtigt at forsøge at finde ud af, hvad der forårsager psykopati, og hvilke ting man skal være opmærksom på, der eventuelt kan have indflydelse på psykopatiske træk. Der er evidens for, at der er en vis arvelighed i psykopatiske træk, men det er ikke ensbetydende med at de udvikler sig fuldt ud til psykopati (*Wøbbe, 2024*). Yderligere er der evidens for at mange med psykopati har været udsat for fysisk misbrug og vanrøgt som børn, og der er en generel konsensus mellem lægfolk at der er en direkte korrelation mellem psykopati og vold i barndommen, men der er mest direkte evidens for at vold i barndommen kan forårsage større aggression og impulsivitet i voksne, som også er symptomer på psykopati. Man har dog ikke kunnet fastslå en direkte korrelation (*Blair et al. 2006*)

Når det kommer til børn, er der typisk en tendens til at fokusere på enkelte psykopatiske træk i stedet for at fokusere på psykopati som helhed. Her er det vigtigt at understrege, at man sagtens kan udvise psykopatiske træk, uden at have en psykopatisk personlighed, og derfor kan man ikke sidestille enkelte psykopatiske træk med psykopati (*Kreis et al 2016*).

Da psykopati defineres som en personlighedsforstyrrelse, er det meget sjældent, den bliver stillet i børn, da man ikke mener, at man kan stille en diagnose af personligheden, før den er færdigudviklet. I særtilfælde kan man få diagnosticeret personlighedsforstyrrelse i den tidlige ungdom, men her kan symptomerne nå at ændre sig, og man kan med intervention nå at afhjælpe de gennemgribende symptomer (*Shiner, 2009*).

For at teste unge for psykopati eller psykopatiske træk, blev der lavet en modificering af PCL-R som blev til *Psychopathy Checklist Youth Version* eller PCL:YV. Denne version var

særligt udviklet til at undersøge psykopatiske træk i unge, der er institutionaliserede. Den har de 20 punkter ligesom den for voksne, men punkterne er modificerede, så de er relevante for unge, så punkterne fokuserer mere på skole, venner og familie, i stedet for arbejde, parforhold og ægteskab (*Forth & Mailloux, 2000*).

Der blev også udviklet et måleinstrument til de unge der ikke var på institution, kaldet Youth Psychopathic Inventory eller YPI, som er et selvrapporteringsskema, der måler på interpersonelle, emotionelle og adfærdsmæssige psykopatiske personlighedstræk. Det viste sig at de elever der selv vurderede at have høje niveauer af de tre kategorier, også var den gruppe af unge der havde flest adfærdsmæssige problemer. Dette gjorde sig både gældende for piger og drenge (*Kreis et al., 2016*).

Udviklingen af psykopatiske træk gennem opvæksten

Som beskrevet ovenfor, er der i børn typisk et større fokus på de enkelte psykopatiske træk, end der er på diagnosen som helhed. Det man er interesseret i, er hvorvidt man kan se psykopatiske træk i børn, således at man kan forstå hvor den opstår, og hvordan man forebygger at det udvikler sig til fuldt udviklet psykopati. Der er en generel diskussion om, hvorvidt trækkene er medfødte, eller om der bare er en større disponering i visse børn end i andre. Derudover er der også diskussionen om arv og miljø, og hvordan det påvirker udviklingen af psykopati.

Når det kommer til psykopatiske træk i børn, er der evidens for at symptomer såsom; løgnagtighed, grandiositet og narcissistiske træk, mangel på empati, overfladisk følelsesliv, impulsivitet, samt stimulationssøgende adfærd, umiddelbart kunne måles helt ned til treårsalderen (*Blair, 2006*). Derudover er der evidens for at man kan måle hele den psykopatiske personlighed, og ikke bare centrale træk. Børn, der udviser psykopatiske træk, udviser typisk også en stor mangel på ængstelighed. Dette kan gøre det besværligt og problematisk at socialisere børnene på en positiv måde, da manglen på ængstelighed gør dem mindre modtagelige overfor irettesættelser fra forældre og andre voksne, samt at det kan gøre det sværere at udvikle empati og et tilstrækkeligt følelsesliv generelt (*Kreis et al., 2016*).

Selvom der er evidens for at man kan måle psykopatiske træk fra en meget tidlig alder, så kan man jo stille spørgsmålet, hvor stabile disse træk er over tid? Når der er tale om børn og unge, er det jo et vigtigt facet at have med inde over, hvorvidt disse symptomer forbliver lige stærke

over tid, og om de kan udbedres med den rette intervention. Dette kræver også at man ser på den psykopatiske personlighed som en helhed frem for blot at kigge på enkelte træk, da man sagtens kan have enkelte psykopatiske træk, uden at være fuldbyrdet psykopat, som beskrevet tidligere.

Som beskrevet ovenfor, er der evidens for at visse psykopatiske træk forbliver intakte over tid hos børn og unge, mens andre mindskes over tid. Der er særligt tale om at impulsivitet og stimulationssøgende adfærd, mindskes med årene, hvorimod mangel på empati og overfladisk følelsesliv, typisk vil forblive intakt over tid (*Blair, 2006*).

Selvom der er en gruppe af unge, hvor disse træk forbliver stabile over tid, er der også en lille gruppe unge, hvor disse træk mindskes eller forsvinder over tid, og dette er både gældende for piger og drenge. Forsman og kolleger (2007) foretog et tvillinge studie hvori de testede først de psykopatiske træk ved hjælp af YPI (Youth Psychopathy Index) fra 16-17 års alderen og igen fra 19-20 års alderen. De fandt, at der var en generel stabilitet af træk gennem årene på gruppeniveau. Blandt drengene så man en generel let stigning på alle tre personlighedstræk (interpersonelle, affektive og adfærdsmæssige), hvorimod hos pigerne var det primært på de adfærdsmæssige træk. Hos de af de unge der udviste forandring var der både tale om reduktion og stigning over tid, hvor stigning var det mest almindelige (*Forsman et al., 2007*).

Arv og Miljø

Ligesom med de fleste andre psykiatriske lidelser er der snakken om arv og miljø, hvorvidt det er en arvelig tilstand, eller om det er omgivelserne og opvæksten, der skaber de rette omstændigheder til at udvikle den pågældende lidelse. I de fleste tilfælde skal svaret nok findes et sted midt imellem, og psykopati er ingen undtagelse. Når det kommer til undersøgelsen af arveligheden af psykopati, har man foretaget tvillingestudier for at undersøge hvilke faktorer der er mest gældende for udviklingen af psykopati eller psykopatiske træk over tid. I disse studier viste det sig at genetiske faktorer stod for omkring halvdelen, hvis ikke to tredjedele af variationen af psykopatiske personlighedstræk, unikke miljøfaktorer forklarer en mindre del, og fælles miljø faktorer havde ringe eller ingen betydning hos børn, unge og voksne (*Blonigen et al., 2003; Blonigen et al., 2005; Viding et*

al, 2005). Det billede der tegner sig i disse undersøgelser er, at det fælles miljø bliver mindre vigtigt når barnet vokser op, og det arvelige og det unikke miljø bliver vigtigere og vigtigere for udviklingen af psykopati eller psykopatiske træk.

Også når det kommer til forskelle mellem piger og drenge, ses der en forskel på hvordan disse faktorer påvirker udviklingen. Hos drenge ses der en tendens til at arvelige faktorer er vigtige for drenges udvikling af psykopatiske træk, mens at det for piger mere var fælles miljø faktorer der havde en stor påvirkning (*Blair et al., 2006*).

Den arvelige hjerne

Når det kommer til arvelighed, som beskrevet ovenfor, kan man stille sig selv spørgsmålet; hvad er det man arver? Hvis man ikke har kunne finde et bestemt psykopatisk gen der bliver givet videre, hvad kan så være den arvelige komponent? Et af svarene på dette spørgsmål kan være hjernen. Den måde hjernen er bygget op på, varierer fra menneske til menneske, og har arvelige komponenter. Derfor kunne man udlede, at den måde personligheden dannes på, kan påvirkes af hjernens struktur, som igen kan påvirkes af den genetiske arvmasse, og dermed medføre en større risiko for at udvikle psykopati (*Miles & Carey, 1997*).

Der er evidens for, at hvis der er en ændret struktur og funktion af frontal- og temporallapperne i hjernen, er der en større risiko for kriminel og psykopatisk adfærd. Dette kan skyldes, at netop disse steder i hjernen er forbundet med planlægning, hæmninger og kognitive og beslutningsmæssige processer. Kort sagt har de altså med en del grundsten til psykopatiske adfærdstræk at gøre (*Reine, 2002*). Derudover er der en sammenhæng mellem psykopatiske træk og amygdala, da amygdala regulerer affektive reaktioner såsom vrede og frygt. Dertil kan abnormiteter i corpus callosum, eller hjernebjælken, også medføre en række psykiske lidelser eller udviklingsforstyrrelser lige fra skizofreni til føtalt alkohol syndrom. I forhold til psykopati, er der evidens, der tyder på, at mennesker med psykopati har et større corpus callosum i gennemsnit, end folk uden psykopati (*Kreis et al., 2016*).

Spørgsmålet her bliver selvfølgelig selve kausaliteten. Fordi der ikke er nogen præcis måde at fastslå, hvorvidt det er psykopatien der forårsager den afvigende hjerne, eller om det er fordi de har en afvigende hjernestruktur der afgør om de udvikler, eller har nemmere ved at udvikle psykopati. Man kan fastslå at der er en sammenhæng mellem de to, men hvad der forårsager hvad er svært at afgøre (*Miles & Carey, 1997*). Det er heller ikke påvist at alle med psykopati

eller psykopatiske træk har afvigelser eller abnormaliteter i hjernen, og derfor kan man ikke trække en direkte streg, der siger at det ene er fuldstændigt ensbetydende med det andet.

Miljøets betydning for udvikling af psykopati

Selvom der er evidens for at psykopati har nogle arvelige eller medfødte træk, er der også evidens for at der er miljømæssige faktorer der påvirker udviklingen af psykopati og psykopatiske træk.

Der er både evidens for at prænatale og postnatale faktorer har en indvirkning på udviklingen af psykopatiske træk. Rygning, alkoholindtag og mangelfuld ernæring eller stress i moderen, kan påvirke fosteret under en graviditet. Dette kan bl.a. påvirke fostrets udvikling af hjernen, som igen kan have betydning for risikoen for at udvikle psykiske lidelser, herunder psykopati (*Hodgins, Kratzer & McNeil, 2001*).

Postnatale faktorer indebærer bl.a. dårlig ernæring tidligt i livet, da dette kan påvirke den kognitive udvikling, og kan dermed også påvirke udviklingen af psykopati. Dog er der ikke lavet nogen direkte korrelation mellem disse faktorer og psykopati, kun psykiske lidelser overordnet set, men man kan antage at psykopati er en del af dette billede (*Hodgins, Kratzer & McNeil, 2001*).

Udover fysisk påvirkning under graviditet og tidlig udvikling, er der også undersøgelser der viser at opdragelse spiller en rolle i forhold til udviklingen af psykopatiske personlighedstræk. for eksempel hvis opdragelsen er mangelfuld eller utilstrækkelig, herunder hvis der forekommer fysisk afstraffelse, inkonsekvent opdragelse, afvisende, kolde og engagerede forældre, kan dette være en risikofaktor (*Hodgins, Kratzer, & McNeil, 2002*). Derudover er der flere familie faktorer der spiller ind på udviklingen af psykopati, at komme fra et splittet hjem, en stor familie, en familie hvor forældrene har eller har haft kriminel adfærd, at have en ung mor, eller at have oplevet vold i familien i en tidlig alder (herunder også mishandling og vanrøgt), kan alle være risikofaktorer for udviklingen af psykopati eller psykopatiske træk. Derudover er depression, angst, stress og misbrug, samt lav socioøkonomisk status hos forældrene også risikofaktorer. Der er også evidens for, at hvis barnet har et utrygt tilknytningsmønster til sine forældre, kan det også øge risikoen for at udvikle psykopatiske træk (*Blair et al., 2006*).

Udover familien kan det miljø, man befinder sig i uden for hjemmet, også have en stor indvirkning. Det kan være venner der er indblandet i kriminalitet, eller hvis man nemt kommer i konflikt med eller bliver udstødt af sin vennekreds, også giver en risiko for at udvikle psykopatiske personlighedstræk. Yderligere er der risikofaktorer som lavt engagement i skolen, en skole med højt niveau af kriminalitet, det at bo i et boligområde af lav socioøkonomisk status, kriminalitet, herunder bandekriminalitet og adgang til våben (*Hodgins, Kratzer & McNeil, 2002*).

Desværre ses der en tendens til at forældrenes tidlige opdragelse har en effekt på, hvordan børnene opfører sig senere i livet, og igen påvirker forældrenes opdragelse. En undersøgelse fra 2013 viser at hvis man modtager en negativ opdragelse i ni-tiårsalderen påvirker psykopatiske træk i 14-15-årsalderen, dette kunne igen påvirke forældrene til en mere negativ opdragelse. dette kan tyde på at psykopati bl.a. er en gensidig påvirkning af miljøet (*Hodgins, Kratzer & McNeil, 2001*).

Psykopati som overlevelsestaktik

Når det kommer til psykopati, kan det måske være svært at forestille sig, hvordan denne personlighedsstruktur kan have været gavnlige på et tidspunkt, eller i visse situationer. Der er flere teorier, der forsøger at forstå hvordan psykopati har udviklet sig over tid, både fra et biologisk, evolutionært og sociologisk perspektiv.

Når det kommer til en evolutionær forståelse af psykopati, forsøger man at forstå hvorfor psykopati har udviklet sig, eller hvorfor disse træk har overlevet evolutionært. Der er overordnet to teorier om psykopati i evolutionær forstand. Begge teorier ser overordnet psykopati som en tilpasning, mere end en egentlig afvigelse. Den ene fokuserer på balanceret selektion, altså at der har været en grund til at de psykopatiske gener har været attraktive at føre videre. Den anden fokuserer på, at psykopatiske træk er en betinget tilpasning til omgivelserne, altså at disse træk har været nødvendige på et eller andet tidspunkt for overlevelse (*Kreis et al., 2016*).

Teorien om balanceret selektion baserer sig på at den evolutionære selektion opretholder genetisk variation, i den forstand at forskellige personlighedstræk vil være mere preferable i forhold til andre.

Nogle personlighedstræk vil være mere adaptive end andre, alt efter hvilket miljø de befinder sig i. Sagt på en anden måde er der kulturelle og miljømæssige faktorer der påvirker hvilke personlighedstræk man generelt som samfund favoriserer, fordi de er favorable i forhold til reproduktion (*Kreis et al., 2016*).

Den anden teori om psykopati er teorien om betinget tilpasning, også kendt som adaption. Denne teori beror på at disse træk ikke er patologiske, men derimod er noget der er blevet udviklet som en adaption til det miljø man befinder sig i. Overordnet set er betinget tilpasning teorien om, at menneskets psykiske mekanismer ændrer sig alt efter indre eller ydre faktorer, der gør det nødvendigt. Et eksempel kan være mindre aggressiv adfærd i mænd når de bliver fædre, og mindre risikofyldt livsstil, eller hvor det modsatte gør sig gældende i en situation hvor ressourcerne er knappe (*Glenn & Reine, 2009*).

Ligesom teorien om balanceret selektion, ser man også tilpasning som en form for evolutionær selektion. Her er der bare tale om evnen til at kunne tilpasse sig, og kunne gøre det relativt hurtigt. Som tidligere nævnt er der en korrelation mellem vanrøgt og misbrug tidligt i livet og udviklingen af aggressive træk. Hvis man ser det ud fra et adaptivt perspektiv, kan man antage at udviklingen af disse træk er en tilpasning til det miljø de befinder sig i (*Glenn & Reine, 2009*). En kritik heraf er dog, at dette ikke er specifikt til psykopati, men derimod er en generel faktor for at udvikle psykiske lidelser, og kan derfor ikke kategoriseres som en specifik faktor for psykopati alene, men kan dog være med til at forstå og forklare symptombilledet.

Begge teorier kan både ses som modstridende og som betingede af hinanden. Man kan antage, at de psykopatiske personlighedstræk opstår på baggrund af adaption, og efterfølgende bliver videreført af balanceret selektion. Der er dog på nuværende tidspunkt ikke fundet noget konkret gen der koder for psykopati, men som tidligere skrevet, er der evidens for at disse træk er arvelige.

Gruppedynamikker, lederskab og psykopati

For at forstå hvordan psykopaten opererer indenfor sociale normer og gruppedynamikker, er det vigtigt at forstå disse dynamikker ud fra et socialpsykologisk perspektiv. Det er vigtigt at have en forståelse af hvordan man kan "tillade" mennesker med psykopatisk personlighedsstruktur, at opføre sig på den måde de gør, som ofte har en negativ effekt på dem omkring dem.

Magtpositioner og psykopati

Magt kan have mange former og komme til udtryk på mange forskellige måder. Typisk når man tænker på magt, har man en tendens til at tænke i det store billede. Politikere, chefer, højtstående militærfolk, osv. og selvom disse rigtig nok er magtpositioner, er det vigtigt også at tænke det ned i en mindre skala. At være i en position hvor man har en eller anden form for magt over andre mennesker, kan se noget anderledes ud, end vores første indskydelse. Det kan være som lærer eller læge, det kan være en advokat, politibetjent eller en psykolog, men netop også en direktør eller en præsident. Dette er vigtigt fordi forskningen inden for psykopati sjældent fokuserer særlig meget på de meget højtstående stillinger, hvilket danner grundlaget for denne opgave, da det gik op for mig at det er et meget uudforsket felt. Derfor kommer meget af det, der vil blive gennemgået, til at basere sig på almene magtteorier og sociale teorier, for at forklare psykopaten i forhold til magt. Der er flere undersøgelser af psykopati i forbindelse med ledelse og den korporative verden, hvor man for eksempel ser psykopati i direktører eller højtstående sælgere. Her har det været langt mere muligt at benytte disse teorier i praksis, og der har derfor været interesse for at undersøge det. Det er dog også vigtigt at have en forståelse for at de samme mekanismer kan gøre sig gældende på tværs af magtpositioner, kva de psykopatiske personlighedstræk og handlemønstre. Selvom der ikke er to psykopater, der er ens, er der alligevel en del overlap i hvordan psykopati kommer til udtryk, og derfor må det antages at mekanismerne er de samme i magtpositioner, uanset hvor meget magt der er tale om.

Som tidligere beskrevet foretrækker psykopater at være i en eller anden form kontrollerende rolle. En rolle hvor de har kontrollen og magten over dem omkring dem. De er meget manipulerende, og handler ud fra egne interesser og mål. Som samfund er vi bygget sådan op, at et menneske rent lovmæssigt ikke har nogen magt over et andet menneske rent civil.

Derfor, hvis man ønsker magt over et andet menneske, er det noget man bliver nødt til at skabe via frygt eller manipulation, eller via en lovmæssig magtposition. Dette ved psykopaten godt, og som tidligere beskrevet er der også forskel på hvordan de opererer for at opnå det udfald de ønsker. Hvis man ønsker magt eller kontrol over andre, er det selvsagt nemmere, hvis man har en position eller en stilling, der helt automatisk giver den magt over andre mennesker. Derfor er det heller ikke underligt at det man referer til som "succesfulde" psykopater, ofte vil være i sådanne positioner, fordi de har fundet sig til rette et sted hvor de nemmere kan opnå det de gerne vil, uden at der er så mange der stiller spørgsmål ved det. De kan benytte sig af den generelle autoritetstro, der er i samfundet, der er specielt høj i Danmark og lignende lande. De behøver derfor ikke at benytte sig af trusler eller af deciderede skræmme teknikker, og deres kontrol kan udføres langt mere elegant og under radaren.

Magt og lederskab

Magt og lederskab går tit hånd i hånd. De rolle man i samfundet forbinder med lederskab, tilskriver man også en del magt, men hvad er lederskab egentlig? Lederskab defineres ofte som, "processen at influere andre, således at de er motiverede til at opnå fælles mål" (Haslam, Reicher & Platow, 2015, p.67). Denne proces er ret grundlæggende og kan derfor findes i diverse felter som strækker sig både over religion, politik, teknologi, videnskab, kunst, litteratur, musik og sport. Lederskab skal her forstås som en handling, og ikke som en position. Forskellen på magt og lederskab bliver her, at lederskab er en handling man udfører, hvor magt er noget man har, det er mere et objekt, frem for en handling. Derudover skal lederskab ikke forstås som noget individet har, men derimod en proces der opstår i forbindelse med andre mennesker. Lederskab er afhængigt af at der er nogen der følger lederen. Ledelse er altså ikke bare hvordan lederen handler; skriver love, regler, eller holder taler, men derimod at opfordre andre til at handle på bestemte måder.

Lederskab er derfor afhængigt af den følgeskare, der må være omkring en leder. Beviset for lederskab skal altså ikke findes i lederen selv, eller i de evner man attribuerer til ledelse, men i følgernes følgeskab. Her understreger Haslam, Reicher & Platow at det her er vigtigt at forstå at lederskab bedst skal måles i indflydelse. Uden indflydelse vil man ikke kunne lede.

Forskellen på magt og lederskab, kan ses i hvordan lederskab ser på handlinger. Ledelse forsøger at få andre til selv gerne at ville udføre hvad der bliver bedt om, hvor magt derimod

blot er at tvinge, eller true andre til at handle efter ordrer. I ledelse ligger der et symbiotisk samarbejde, der er til for at fremme, hvad der er bedst for gruppen, og hvor ledelse bliver de retningslinjer som gruppen bedst muligt udvikler sig under. Magt og tyranni derimod, er udøvelsen af egne interesser frem for gruppens, og at gruppens handlinger, kan være imod deres egne interesser, så længe de fremmer magthaverens. Ledelse handler om overtalelse, ikke dominans (*Lilienfeld et al., 2012b*). En tyrant vil måske forsøge at benytte sig af vold, magt eller ressourcer til at påvirke andre mere i retning af gruppens mål, men dette kan ikke sidestilles med ren indflydelse. Hvis ledelse ikke indeholder ren indflydelse, vil gruppens handlinger blive udført uden entusiasme, og vil give dårlige resultater. En sand leder er i stand til at yde en sådan indflydelse på sine følgere, at de i teorien ville være i stand til at handle efter ledelse, selv efter at lederen er væk. Ofte har teorier og litteratur på området beskæftiget sig med hvilke attributter en leder har, og hvad der skaber en god leder. Ofte bliver disse træk ofte set som nærmest mytiske, og hvis man er en dårlig leder, skyldes det i bund og grund bare at man ikke besidder de rette evner (*Sy et al., 2018*). Selvom der selvfølgelig er forskel på mennesker, og at det måske for nogen vil falde dem mere naturligt at lede, så giver dette synspunkt al magten til lederen, i stedet for at anerkende gruppens indflydelse på ledelsen. Gruppen påvirker lederen, eller ledelsen, ligesom lederen påvirker gruppen, eller følgeskaren. En magt indehaver derimod, er ikke på samme måde afhængig af gruppen eller gruppens indflydelse. De har brug for gruppen, for ellers har de ingen magt, men hvor en leder arbejder i fællesskab med gruppen, og har en magt i forlængelse af deres lederskab, har en tyrant eller en der udelukkende udøver dominans baseret magt, udelukkende denne via magtpositionen og ikke på grund af gruppen, og ser blot gruppen som et redskab til at opfylde egne mål eller behov, uden at have gruppens bedste in mente (*Kranefeld, 2023*).

Gruppedynamikker

Ind- og ud-grupper

Ind- og ud-grupper er en teori, der stammer fra Tajfel og Turner, der i 1970'erne som en del af deres "social identity theory" fremsatte de teorien om, at man som menneske indgår i forskellige grupper. Disse grupper kaldes en indgruppe, de grupper der er "fjender", forskellige eller modsætning til sin egen gruppe ville således være en udgruppe til den pågældende ind-gruppe (*Tajfel & Turner (1986,[1979])*). En indgruppe er den gruppe, man selv identificerer sig med, det kan fx være at man ser sig selv som en del af Dansk Folkeparti,

og alle andre kan så i princippet være en udgruppe. Der vil dog ofte være én bestemt gruppe, man er mere imod end andre, hvis man bygger videre på eksemplet med at man selv er en del af DF, kan ens udgruppe fx være alle der er en del af partiet Alternativet, fordi de ligger længst væk fra DF. Et andet eksempel kan være hvis man selv går i A klassen i folkeskolen, og har en særlig rivalisering med B klassen, jamen så er A klassen indgruppe, og B klassen ud-gruppen.

Hvorfor er dette vigtigt for at forstå hvordan en psykopat opererer indenfor magtpositioner? mennesker vil typisk forsøge at indgå i grupper og sociale sammenhænge, for at skabe bånd med andre og have en form for tilhørsforhold. Men som tidligere beskrevet, er dette ikke et behov man har hvis man er et menneske med psykopati. Psykopaten vil i de fleste tilfælde udelukkende forsøge at finde ud af hvordan de kan udnytte den pågældende gruppedynamik til egen fordel. Det kan for eksempel være at overbevise en gruppe mennesker om, at de selv har alle svarene, eller at de er den bedste til at lede gruppen. Det kan også meget simpelt være at de er dygtige til at udpege sin egen indgruppe og skabe en meget stærk gruppe, som derved bliver et fjendebillede, og skaber en meget stærkt sammenholdsfølelse i indgruppen, og kan dermed give psykopaten en del magt i gruppen (*Barelds, 2018*).

Konformitet

Som samfund har vi nogle skrevne og uskrevne regler, man forventer bliver overholdt, for at man kan leve sammen på den mest hensigtsmæssige måde. Disse regler kan variere fra land til land og fra samfund til samfund, og kan også variere fra gruppe til gruppe. Der kan være usagte regler på arbejdspladsen eller i skolen, som ikke nødvendigvis er de samme som derhjemme eller i andre sociale arenaer. Typisk vil man reagere på en af to måder når man bliver stillet overfor disse “regler”, enten vil man konformitere til dem, altså begynde selv at efterleve dem, eller man vil forsøge at modsætte sig dem og ændre dem (*Asch, 1959*). Konformitet er en mekanisme, der gør os i stand til at underkaste os de sociale normer der er i en gruppe, og man har studeret fænomenet på mange forskellige måder. Den mest typiske holdning til konformitet er, at man typisk vil konformitere til flertallet. Det vil for eksempel betyde, at hvis man er i en gruppe, hvor det er normalt at gå med cowboybukser for at være en del af gruppen, vil man selv begynde at gå i dem for at passe ind. Dette fænomen kendes også som gruppepres. Selvom det sker at mennesker konformiterer til en gruppe, er det ikke alle, og det kommer også an på sammenhængen. Det er nemmere at stå ved egne holdninger

eller overbevisninger, hvis der er nogen, der støtter op om en, eller med andre ord, hvis man har en allieret (*Asch, 1959*). Det er også nemmere, hvis handlingen eller holdningen ikke medfører at man bliver udvist fra gruppen, eller “straffet” af gruppen for sin opførsel. Der har været mange forskellige bud på hvorfor der er denne konformitet, og hvorfor den varierer fra menneske til menneske, men som udgangspunkt mener man at det bunder i menneskets behov for at være del af en flok eller en gruppe (*Brewer, 2007*).

Hvis vi antager, at størstedelen af en gruppe er af én overbevisning, vil resten af gruppen være mere tilbøjelig til at følge netop denne overbevisning, hvad så når der er et mindretal der har den overbevisningen; dem i lederpositionen, men der er stadig konformitet? Her er der tale om en anden magtbalance. Her skal man forestille sig at dem der har ledende positioner, eller andre socialt højtstående positioner i gruppen (*House, 1977*), har større indflydelse på de andre, netop fordi de er højt oppe i det sociale hierarki. Det er nemmere at sige til sin ligeværdige ven at de tager fejl, end det er at sige sin leder imod. Ifølge denne teori, er der altså forskel på hvor i hierarkiet man befinder sig, i forhold til hvor tilbøjelig man ville være til at konformitere til gruppen.

Dette er vigtigt når man skal forstå psykopaten i forbindelse med magtpositioner. En psykopat, arbejder ud fra egen vinding, og egne motiver. Det vil sige, at de vil gå efter at have magten i en gruppe, hvis dette er den nemmeste måde at opnå deres mål (*Smith & Lilienfeld, 2013*). Hvis man sammenligner det med teorien om konformitet og gruppepres, kan det være nærliggende at tænke, at de netop vil forsøge at positionere sig på en måde, så de altid vil have flertal i gruppen. Enten ved at benytte sig af deres evner til at charmere sig ind på folk, og få dem til at lytte og stole på sig, men også med manipulation og løgne (*Conger & Kanungo, 1992*). Hvis de kan få sig selv sat i en position hvor de kan influere på resten af gruppens holdning, uden at skulle håndhæve den med magt, er det meget nemmere at få folk til at opføre sig på en måde der er fordelagtig for psykopaten, da gruppen i så fald selv vil opretholde deres ideologi, uden at det nødvendigvis kan spores tilbage til dem. Dette er et tænkt eksempel, og der er andre måder hvorpå en psykopat ville kunne udnytte disse mekanismer. Der er også en forskel i hvordan de opererer i forhold til dette. Nogen foretrækker at forblive i skyggerne, hvor de kan trække i trådene, men uden selv at være synlige, således at det bliver sværere at bevise deres indblanding, mens andre nyder den fysiske og psykiske magt de kan udøve ved at være et direkte i magtpositionen (*Verona et al. 2023*).

Ved at sidde i en social magtposition, det kan altså både være i en lederposition, men også en position af at være vellidt og en man kan stole på, kan en psykopat potentielt manipulere gruppen således at han kan få størstedelen til at følge sin overbevisning, og dermed få en god del af resten til at konformitere til gruppen, eller forlade gruppen. Dette er for eksempel en teknik, der typisk ses brugt af kultledere og diktatorer, når de skal have kontrol over en gruppe eller et folk. De skaber en konsensus i gruppen, dette kan være via løgne, kampagner, eller propaganda, hvori der er en helt klar rigtig måde at tænke og opføre sig på, og alt hvad der går imod den tankegang, er forkert og skal straffes (*Rahmani et al. 2019*).

Lederskab i grupper

Social identity theory er med til at forklare den “os og dem” mentalitet man kan opleve i forbindelse med ind- og ud- grupper. Dette hører sammen med den generelle gruppe identitet, som en gruppe udvikler over tid. Som individer udvikler vi en social identitet der blandt andet baserer sig på hvilke grupper vi indgår i, og hvordan vi selv opfatter den gruppes egenskaber som prototypiske eller ej (*Filindra & Harbridge-Yong, 2022*). Typisk vil en gruppe have en fælles form for identitet. Der kan forekomme større eller mindre variationer i denne identitet, men der vil være nogle gennemgående holdninger eller idealer, der går på tværs af gruppen. Her kan der for eksempel være tale om religiøs identitet, selvom man kan være kristen på mange måder, har man den fælles sociale identitet “kristen”. Igen er der forskel på hvor stor eller lille disse forskelle i identitetsforståelse er, og kommer også an på hvilken gruppe der er tale om. I forlængelse af det tidligere afsnit om social identitet, er der en teori om en leders prototypikalitet. Med andre ord, hvor meget er en leder, det prototypiske gruppemedlem. Ifølge van Knippenberg (2023) er prototypisk lederskab at en leder af en gruppe vil være et særligt forbillede for gruppen, og dermed også en form for “perfekt” repræsentation af gruppen. Lederen vil for de fleste i gruppen repræsentere de dyder, ideologier og holdninger som den generelle største del af gruppen har, og derfor være et prototypisk forbillede for gruppen. Man skelner imellem prototypisk, stereotypisk og perfekt forbillede, da gruppen kan se forskelligt på deres ledere (*van Knippenberg, 2023*). En stereotypisk leder er ikke det samme som en prototypisk leder, da stereotyper baserer sig på overordnede generaliseringer og ikke det reelle billede af virkeligheden. Derfor vil det ikke nødvendigvis være den bedste repræsentation for gruppen, da disse også ofte har negative konnotationer. Derimod, den “perfekte” repræsentation, er også et problem bare i den modsatte retning, fordi det sjældent er muligt at opretholde en perfekt repræsentation af en hel gruppe. Der vil enten være nogen

man ikke kan repræsentere, eller også vil man ende på en piedestal man ikke kan komme ned fra. Derfor benyttes termen prototypisk (*van Knippenberg, 2023*).

Gruppen og den prototypiske leder vil have et kausalt forhold, hvor de begge to er i stand til at påvirke hinanden. Gruppens holdninger og overbevisninger, skal være til stede og komme til udtryk via lederen, hvis der er for stor dissonans, vil lederen ikke længere være prototypisk for gruppen. Lederen, vil på samme måde være i stand til at influere resten af gruppen ved at udtrykke holdninger og overbevisninger, der tillægges gruppen, og kan ændre grundholdningerne, eller skifte deres fokus (*Giannella et al., 2022*). Dette sker dog langsomt over tid, eller også skal ændringen være lille nok til stadig at være tæt på den oprindelige generelle holdning i gruppen. En leder ville altså i sådan et tilfælde også være i stand til at styrke sin egen position ved at understrege sin egen prototypitet. Hvis lederen er i stand til udvise, eller overbevise gruppen om hvor meget de repræsenterer gruppen, og hvor meget de ligner hinanden, vil dennes magt og indflydelse over gruppen blive forstærket. Gruppen vil være i stand til at tillægge mere tillid til deres leder, i og med det forekommer at deres leder har de samme interesser for gruppen, som gruppen selv har. Dette er ofte noget der er tydeligt med politiske ledere, da de for det meste skal repræsentere deres vælgere på baggrund af fælles interesser og idealer (*Lillenfeld et al., 2012b*).

Problemet med dette, er, at hvis man ikke har en leder der har gruppens bedste interesser i sinde, men derimod bare nogen der forekommer som om de har, så kan en gruppe meget nemt komme til at give magt til en person, som de vil se som værende repræsentative, men i virkeligheden ikke opererer efter gruppens interesser. En psykopat, eller en med psykopatiske personlighedstræk, ville kunne udnytte denne mekanisme til egen fordel. Som tidligere nævnt i afsnittet "Psykopaten i samspil med andre" er psykopater dygtige til at ændre personlighed alt efter hvilken situation de står i, og hvad de gerne vil opnå. De er dygtige til at lyve og manipulere, og kan umiddelbart charmere sig ind på de fleste. I dette tilfælde ville disse egenskaber gøre det relativt let for en psykopat at overbevise en gruppe om, at de er en prototypisk leder. Herefter, når først de sidder i lederpositionen, er de i stand til at manipulere gruppens overbevisninger, således at det stemmer overens med psykopatens motiver (*Jonason & Webster, 2012*). Dette kan være rigtig farligt, hvis man ser op til sine ledere, og går ud fra at de er troværdige og til at stole på. Specielt hvis man har været under den opfattelse, at man har det samme værdisæt, og at man har den samme gruppe identitet. Dette

kan gøre det svært at gennemskue, hvis der er et skift i leder moraliteten, og det kan gøre radikaliserings nemmere på et større plan (*Giannella et al., 2023*).

I forlængelse af ovenstående er der også problemet vi lever med i dag, nemlig at verden er blevet langt mere globaliseret end den før har været. Internettet har givet os adgang til ufatteligt mange informationer ved tryk på en knap, på en lille maskine vi kan have i lommen. Dette gør det selvfølgelig muligt at få og dele information super hurtigt, men det er også blevet muligt at dele misinformation lige så nemt og hurtigt. Fordi der er denne usikkerhed i forhold til hvad man kan stole på eller ej, er det naturligt for os at gå til vores ledere man stoler på for at få svar og vejledning i forhold til hvad man skal tro på. Dette kræver dog at man stoler på sine ledere.

Tidligere har man generelt haft et meget demokratisk syn på lederskab verden over, men primært i vesten. Dog i den senere tid er der opstået et mere totalitært narrativ, der underminerer det demokratiske. I 2022, blev der lavet en undersøgelse foretaget af The Economist Intelligence Unit's Democracy Index, der viste at 70% af alle lande der blev dækket af dette index, havde et fald i deres demokratiske scores (*Wahba & Paulo, 2022*). Ifølge Wahba & Paulo, skyldes dette fald, at man generelt er mere tilbøjelig til ikke at modsætte os en totalitær magt, selv hvis det er under et demokratisk regime. Grunden til at man ikke nødvendigvis modsætter os denne totalitære magt, er at vi både er naive, og kan tro på de løgne eller "fake news" vores leder udtaler, fordi vi er vant til at følge dem og stole på dem. Derudover er det svært i den moderne verden at vide hvad man skal tro på, og hvad der er det rigtige, netop også fordi vi bliver bombarderet med informationer konstant, og fordi det er svært at verificere alle kilder altid, er det nemmere at følge en leder man stoler på og har tillid til, til at fortælle sandheden, eller hvad der er det rigtige at gøre. Dette kan være farligt hvis tilhænger skaren til en totalitær figur er stor nok, hvis denne leder har formået at forføre sine følgere med løgne eller manipulationer, er de også i stand til yderligere at manipulere deres tilhængere, og i værste tilfælde vil de være i stand til at rykke ved deres moralske forståelse, som man for eksempel ser ved flere folkemord (*Ervin, 2013*).

Hvis vi benytter os af teorien om ind- og ud-grupper, kan vi oversætte det ret nemt til skabelsen af fjender eller fjendebilleder. Mange totalitære ledere benytter denne taktik til at skabe et problem, eller en trussel, som kun de kan løse. Det kan være økonomien, en krig, et folkeslag eller noget helt andet. Det væsentlige er, at det er en taktik, der skal skabe en følelse

af frygt i følgerskaren. Denne taktik skaber en blind følgerskare, der ikke stiller særlig mange kritiske spørgsmål til deres leder, fordi lederen jo sidder med alle svarene. De kan ikke modbevise, for så er det jo bare løgn fra modstanderne, eller “fjenden”. Dette spiller også på menneskets naivitet, i forhold til at man generelt gerne vil tro på, og stole på andre mennesker, fordi vi er programmeret til gerne at ville indgå i grupper og fællesskaber (*Wahba & Paulo, 2022*). Derfor er man mindre skeptiske overfor andre mennesker, hvis man føler en forbindelse eller samhørighed til dem. Wahba og Paulo peger også på en anden form for naivitet, eller uskyldighed, i og med at man som mennesker af og til glemmer at forestille os det onde. Dette skal forstås på den måde, at fordi man som udgangspunkt stoler på andre mennesker, har vi også svært ved at forestille os ondskab i andre. Her skal ondskab forstås som ugerninger andre kan begå mod os selv eller andre, såsom mord, voldtægt, tortur mm. Dette er specielt gældende i folk vi kender, eller føler vi kender. Man hører tit om mordere eller andre voldelige forbrydere, når de bliver dømt, at deres pårørende står frem og udtaler, at de aldrig havde set det komme, og at de ikke anede, at den pågældende person havde det i sig. Fordi de ikke var i stand til at forestille sig denne ondskab (*Wahba & Paulo, 2022*).

I det moderne samfund er det ikke unormalt at man har parasociale forhold til politikere, influencere, youtubere, eller andre prominente skikkelser i vores samfund. Disse parasociale forhold gør, at man har en fornemmelse af at kende disse mennesker, fordi man har så let adgang til deres liv og tanker, som mange af dem deler på sociale medier. Dette skaber en samhørighedsfølelse, som man mistolker som indsigt og forståelse for det andet menneske. Hvis man blander det med løgne, manipulation og propaganda, har man en nem prototype på en totalitær leder og en villig følgerskare, der mere eller mindre blindt følger deres leder (*Ruben & Gigliotti, 2016*).

Selvom dette i den grad også gør sig gældende udenfor psykopatiske individer, er disse forhold ideelle for en person med psykopatiske træk, hvis de ønsker en større magtposition i form af en lederrolle. Som tidligere nævnt er et af hovedtrækkene for psykopati en mangel på empati og generelle følelser forbundet med samhørighed. Dette vil sige, at en psykopat er i stand til at “modstå” gruppen, og arbejde ud fra egne motiver som gennemgået i afsnittet “Hvordan kommer psykopati til udtryk”. Den psykopatiske leder vil sjældent lytte til andre, og tage kritik, eller se tingene fra andres perspektiver, da deres ego og selvforståelse ikke vil tolerere at blive irettesat (*Boddy, 2017*). Derfor er det helt klart nemmest for den psykopatiske leder at sætte sig selv i en totalitær position, da det er langt sværere at modsætte sig denne.

Dette kan muligvis forklare hvorfor der er mange “succesfulde” psykopater der ender med at sidde i høje positioner i ledelser i firmaer.

For at opsumere; den psykopatiske leder er en dygtig manipulator, der er i stand til at ændre personlighed til det, der i øjeblikket giver det bedste udfald i forhold til sine tilhængere. De er i stand til at opretholde en facade, der gør dem tiltalende for deres følgere og støtter, og som i sidste ende er med til at gøre sine følgere blinde overfor eventuelle fejl ved deres ledelse. Dette gør sig også gældende for almene ledere, men psykopatens mangel på empati gør dem i stand til at udnytte disse mekanismer nemmere og uden at føle skyld eller skam over deres handlinger.

Den “succesfulde” psykopat - Korporationer og lederskab

Som beskrevet i afsnittet “succesfuld psykopati” findes der “succesfulde” psykopater. Succesen ligger i, at de ikke bliver anholdt eller fængslet for kriminelle handlinger. Det vigtige at bide mærke i her er at der kun refereres til hvorvidt de bliver taget i kriminelle handlinger, og ikke hvorvidt de begår dem (*Smith et al., 2014*). Det har længe været omdiskuteret, om man overhovedet kan kalde det “succesfuld” psykopati, i og med at mennesker med psykopatiske personlighedstræk typisk påvirker andre negativt. I det følgende afsnit vil jeg gennemgå forskellige eksempler på succesfuld psykopati, og hvordan det relaterer sig til magt.

Den karismatiske psykopat

Der er undersøgelser, der tyder på, at psykopater, der arbejder i normale firmaer, ofte ender i større lederroller. Psykopater vil typisk forsøge at gå efter positioner hvor de har magt og frihed, hvilket lederroller ofte indeholder (*Welsh, 2021*). Et af de spørgsmål der dukker op når man kigger på dette er; hvorfor er der så mange i de højere stillinger? Både i forbindelse med at man kan stille spørgsmålstegn ved hvordan de er havnet i den stilling, men også hvorfor den slags stillinger er mere eftertragtede af psykopater, eller folk med psykopatiske træk. Welsh peger på karisma som en potentiel forklaring på disse spørgsmål. Karisma er ofte forbundet med noget positivt. At være et karismatisk menneske, er typisk med til at skabe et

godt førstehåndsindtryk, og kan hjælpe med at få andre til at kunne lide en. Man ser typisk, at mennesker med psykopatiske træk, også har højere niveauer af karisma (*Welsh, 2021*).

Karisma kan forstås som en form for charme og venlighed, der giver omverdenen en fornemmelse af venlighed og varme, som hos psykopaten, typisk bare er en facade og en taktik til at opnå hvad end deres mål er. Karisma og charme, kan ofte blive mistolket som gode intentioner. Det kan være svært at gennemskue, hvorvidt personen reelt er et godt menneske med god moral og høje menneskelige standarder, eller om det bare er en maske, personen benytter for at få dig til at tro det (*Cleckley, 1941*). Når det kommer til karisma i arbejdsmarkeds øjemed, er det typisk her man ser det i succesfulde sælgere eller ledere, fordi det er en evne der er god i kommunikative roller, eller hvor man har med andre mennesker at gøre. Men hvordan hænger det så sammen med psykopatien? I forhold til den "succesfulde" psykopati, kan karisma påvirke, hvordan handlinger bliver opfattet. Det kan også påvirke eventuelle reprimander og straffe, der måtte blive givet. Hvis en psykopat med høje karismatiske evner bliver taget i noget, kan de have nemmere ved at snakke sig ud af det, skyde skylden på nogen andre, eller bruge disse karismatiske evner til forekomme uskyldig, eller som om hændelsen var et uheld. Med andre ord, kan højere niveauer af karisma gøre det nemmere for en person med psykopatisk personlighed at stige i graderne, og komme op på et højt ledelsesniveau (*Welsh, 2021*). Welsh undersøgte, hvorvidt der var en sammenhæng mellem lederskab og karisma, og fandt at der var en sammenhæng mellem højere niveauer af karisma og lederskab i folk med psykopatiske personlighedstræk. Dette tyder på, at der er et kausalt forhold mellem de to, men fordi det er et relativt uundersøgt område, er det svært at drage nogen endegyldige konklusioner på området. Dog er der noget i teorien, der ser ud til at holde stik, i forhold til psykopaters brug af charme og karisma, til at manipulere og styre dem omkring sig. Man hører ofte af pårørende til psykopatiske individer, at de var meget charmerende på overfladen, og at de sjældent opdagede deres mørke side før det var for sent, eller at de aldrig kom tæt nok på til at opdage den.

Men er det overhovedet gavnligt at have psykopater i højtstående lederpositioner i firmaer og organisationer?

Flere teorier på området peger på, at det at have en psykopat ved roret faktisk kan være gavnligt for en forretning (*Palmen et al., 2020*). Der ses typisk gode omsætninger og investeringsudfald, hvis der er en person med psykopatiske træk i en lederstilling. Grunden til dette er fordi, grundet den manglende empati som psykopaten har, er det nemmere at tage

beslutninger på bekostning af medarbejdere. Det kan både være fyringer eller nedskæringer, men det kan også ses i forhold til arbejdsforhold og andre omkostninger. Psykopaten er i stand til at tage disse beslutninger uden at skulle forholde sig til andre menneskers følelser eller hvordan det kommer til at påvirke dem. Det eneste de forholder sig til, er hvorvidt det fremmer virksomheden (*Palmen et al., 2021*). Det kan derfor være gavnligt for en virksomhed at have en psykopat ved roret, og derfor kan andre negative personlighedstræk blive overset eller fejlet hen, fordi de er gode for økonomien i foretagendet.

Den korporative psykopat

Den korporative psykopat (the corporate psychopath) er en term der bruges til at beskrive mennesker i korporationer eller firmaer, der udviser visse psykopatiske karakteristika, såsom bl.a. grandiositet, charmerende adfærd, manipulation, og aggression. De deler træk med den almene psykopat, men differerer i og med at de ikke har kriminel adfærd som hovedtræk, og at de falder under kategorien “succesfulde psykopater”. Her menes psykopater, der på den ene eller anden måde er succesfulde i at indgå i samfundet, og for den korporative psykopat, at de også har formået at få en højtstående og vigtig stilling (*Boddy, 2017*).

Den korporative psykopat er ikke nødvendigvis en person med psykopatisk personlighedsforstyrrelse, men de har overlappende træk. Måden man tester for korporativ psykopati er ved at give spørgeskemaer til kollegaer, der har arbejdet tæt med den formodede psykopatiske leder, og derudfra kan man se, om personen opfylder kravene for en korporativ psykopat (*Boddy, 2017*). Selvom der er forskel på mennesker, og dermed også på psykopater, deler mange af dem dog modus operandi (M.O.), eller handlemønstre, og derfor kan man nogenlunde generalisere fra den ene case til den anden. Korporative psykopater benytter sig af samme fremgangsmåde som en kriminel psykopat. De benytter sig af charme og karisma, til at fremstå som venlige og imødekommende, og som mennesker, der er til at stole på (*Smith & Lilienfeld, 2013*). Når først de har tillid og respekt, begynder de at udnytte den til egen fordel. Når de sidder i en højtstående stilling, som for eksempel CEO i en organisation, begynder de at benytte sig af trusler, frygt og mobning for at få kontrol over deres underordnede. Denne teknik benytter de sig af, indtil medarbejderne ikke længere yder den korporative psykopat modstand, og det ikke længere er nødvendigt at opretholde denne strategi på samme måde (*Boddy, 2017*).

For den korporative psykopat, såvel som den almene eller kriminelle psykopat, handler det om kontrol. Kontrollen af dem, der er omkring dem, og at have en vis magt. Det bliver beskrevet i *“A case of a corporate psychopath” (Boddy 2017)* at den pågældende psykopat, der er ledende chef i en velgørende virksomhed, er meget optaget af kontrol og magt. Det bliver beskrevet at han micromanager sine ansatte, det vil sige kigger dem over skulderen og bestemmer de mindste ting i deres arbejde, samtidig med at han ikke er lydhør overfor kritik eller vil lytte til andre omkring sig. Denne opførsel gør det svært for mellemlederne at udføre deres arbejde ordentligt, og det gør at der egentlig ikke er nogen ordentlig ledelse, da alle beslutninger i sidste ende ligger hos chefen, uden at nogen kan sige ham imod. Det bliver gjort klart at han bare ønsker at have ja-sigere omkring sig, og slår hårdt ned på enhver som han opfatter som værende imod sig, eller en trussel. Han opfatter egen præstation langt højere end virkeligheden, og ser sig selv som en form for geni, der er den eneste der kan få virksomheden fremad og højere op. I den her specifikke case, benytter chefen stillingen som et springbræt for at komme ind i politik, og tog kun stillingen for at få erfaring med lederskab.

Hvis man går ud fra at udsagnet om, at de fleste psykopater deler M.O., kan man også oversætte hvad der skete i casen ovenfor, til andre situationer hvor en psykopat sidder i en lederstilling eller magtposition. Altså vil de forsøge at have absolut kontrol med dem omkring sig, og dette vil de forsøge at opnå ved hjælp af trusler, verbal overfusning, mobning, eller direkte vold, alt efter situationen. De vil have svært ved eller direkte modsætte sig kritik, og vil for det meste forsøge at omringe sig med mennesker der blindt siger ja og støtter deres egne motiver og planer. Et af de gængse karaktertræk ved psykopati er, at der er en generel ligegyldighed overfor deres medmennesker, og at de vil udnytte andre for at opnå deres egne mål og behov (*Lilienfeld et al., 2012a*). Dette gør sig især gældende for lederskabspositioner, i og med at de kan benytte positionen til at fremme dem selv, deres ego, deres magt eller deres status. I casen ovenfor var det for eksempel kun et springbræt til at komme videre til noget større og bedre, og derfor var selve organisationen ligegyldig for den korporative psykopat, så længe han selv så godt ud på papiret og forekom som en kompetent og dygtig leder, uanset hvorvidt det reelt var tilfældet (*Boddy, 2017*).

Derudover var det ret udtalt at den korporative psykopat overvurderede egne evner i forhold til virkeligheden, dette kan være et udtryk for den grandiositet man ser som gennemgående

træk for psykopatisk personlighedsforstyrrelse. De narcissistiske træk, der typisk overlapper med psykopati, kommer til udtryk i en situation som denne, hvor det handler om præstation, specielt hvis det er en situation hvor den præstation skal bruges til at få dem videre, højere op på rangstigen (*Eisenbarth & Sedikides, 2018*).

Hvis man skal se det udenfor den korporative sammenhæng, kunne tankerne henledes på diktatorer eller andre landsledere. Det var ikke uhørt at disse forsøgte med hård hånd at kontrollere deres folk og deres medsammensvorne. De er typisk ikke lydhøre overfor kritik, og vil se det som en form for forræderi, eller en trussel mod dem selv eller regimet. Derudover handler det i sjælden grad i virkeligheden om, hvad der er bedst for landet og folket, men mest af alt hvordan det styrker lederen mest. Her kan der både være tale om i form af militær, politisk indflydelse, general magt, økonomi eller lign (*Kranefeld, 2023*). Med andre ord, er det ikke svært at se hvordan de mekanismer der gør sig gældende for den korporative psykopat i en organisation, også gør sig gældende for en politiker eller på anden vis højtstående lederfigur . Som tidligere skrevet er det de samme mekanismer, der går igen hos psykopater og mennesker med psykopatiske personlighedstræk. Deres M.O. er den samme i hvert fald overordnet set. Det kan give en bedre forståelse af, hvordan en sådan person fungerer og opererer på en større skala, hvilke mekanismer der går i gang, og hvordan man opdager dem, og derved også vil være bedre i stand til at intervenere, hvis det skulle blive nødvendigt.

Lige nu er der i litteraturen en diskurs om hvorvidt det kan være gavnligt at have en korporativ psykopat i en virksomhed, og der er undersøgelser der peger på at det i visse tilfælde kan have en positiv effekt, da du ville have en leder eller en ansat, der ville være i stand til at tage beslutninger der er blottet for menneskelig empati, og udelukkende baserer sig på hvordan man bedst muligt udvikler virksomheden. Problemet med dette er dog, at man ikke kan være sikker på, at den korporative psykopat tilgodeser virksomheden, da det kommer an på deres egne motiver. Der er argumenter for at man derimod skal gå efter dem, der har træk fra den korporative psykopat, men i noget mindre grad, så de har en større del empati og medfølelse, for netop at modvirke at de bliver for egoistiske i deres valg (Palmen et al., 2021).

Den politiske psykopat

Mange magtpositioner følger de samme strukturer og hierarki. Det kan komme til udtryk på forskellige måder, men følger basalt set det samme grundmønster. De samme mekanismer, der gør sig gældende for en chef i en virksomhed, kan også gøre sig gældende for en leder af et politisk parti eller et statsoverhoved (*Garavito et al., 2024*). Lederskab generelt er et vidt begreb, der kan overføres til mange forskellige sammenhænge. Når man benytter udtrykket lederskab i dagligdags tale, kan der være tale om alt fra gruppearbejde i skolen til politisk ledelse. De teorier der beskæftiger sig med ledelse, eller magt, beskæftiger sig typisk enten med gruppedynamikker, altså hvordan en leder agerer i en gruppe, eller hvordan en gruppe vælger sin leder, eller også beskæftiger de sig med arbejdspsykologiske problemstillinger eller tematikker, der berører ledelse i arbejdsmæssigt regi. Derfor er empirien på området for politik og generel ledelse ikke lige så stor som på andre felter. Faktisk findes der overraskende lidt litteratur der omhandler politisk ledelse i forbindelse med psykopati. Derfor, for at forstå sammenhængen mellem lederskab i politisk regi og psykopati, benytter jeg flere forskellige teorier, der involverer lederskab i arbejdspsykologisk sammenhæng, og forsøger at overføre det til en politisk sammenhæng.

Som beskrevet i det tidligere afsnit er der flere overlap mellem den korporative psykopat, og psykopater i lederstillinger generelt. Og hvad er et samfund, hvis ikke én stor virksomhed. Der er chefen, den øverste leder der har det samlede overblik og den generelle plan. Så er der mellemlederne og supervisorerne, der holder styr på og administrerer opgaver for chefen, og så er der de almene arbejdere. Hvis man bytter chef ud med statsminister, mellemledere ud med ministre, supervisorer ud med politi og almene arbejdere ud med almene borgere, ja så har du egentlig et samfund (*Garavito et al., 2024*). Som tidligere beskrevet i afsnittet om lederskab i grupper, er der forskel på hvordan vi vælger vores ledere og hvorfor vi identificerer os med dem. Jeg har tidligere beskrevet, hvordan vi har en tendens til gerne at ville vælge ledere der ligner os, eller som vi mener legemliggør de værdier vi selv, eller den gruppe vi identificerer os med, står for (*Giannella et al., 2022*).

Hvis vi antager, at en politisk psykopat og en korporativ psykopat følger samme M.O., som beskrevet af Boddy (2017) så skal vi også forstå den politiske psykopat ud fra de gruppe ledelses dynamikker der gør sig gældende. I en virksomhed bliver direktøren eller chefen typisk udpeget af en ledelse, eller også er de selv ejere af den pågældende virksomhed. Der er

med andre ord ikke nødvendigvis særlig mange mennesker involveret i beslutningen om, hvem der skal styre slagets gang. Derfor kan det være relativt nemt for den korporative psykopat, at charmere sig ind på, eller manipulere sig vej op i en højtstående stilling, hvis dette er nødvendigt (*Hall & Benning, 2006*). Hvis man skal vælges ind som statsminister eller præsident, derimod, er det ikke bare en ledelse på ti mand man skal overbevise, det er en hel befolkning, hvis man antager at landet er demokratisk. Det er i bund og grund stadig samme taktik; charme, manipulation og løgne, for at opnå det ønskede resultat, bare på en noget større skala. Den politiske psykopat skal udnytte vores flokmentalitet, og vores tendens til at spejle os i andre, som man finder succesfulde eller på anden måde er "hævet over os", som for eksempel kendisser eller influencers (*Barelds et al., 2018*). Hvis man identificerer sig med nogen, gør det dét også meget sværere at indrømme overfor os selv hvis der er ting ved denne person der ikke stemmer overens, enten med vores selvbillede, eller med det billede vi har af den pågældende person.

Den politiske psykopat skal altså være i stand til at overbevise størstedelen af folket om, at de taler for lige netop dem. At de ved præcis hvad den jævne mand gennemgår og at de ved præcis hvordan de kan gøre det rigtige for dem og for landet. Dette kan de gøre med charme og grandiositet (*Eisenbarth, Hart & Sedikides, 2018*). Som beskrevet helt i starten af i afsnittet om hvordan psykopati kommer til udtryk, vil psykopater typisk fremstå charmerende og indbydende første gang du møder dem. Den samme mekanisme kan gøre sig gældende for en politisk psykopat, i og med at de relativt nemt kan opretholde en facade og en offentlig persona der fremstår charmerende og indbydende. Mange psykopater er også dygtige til at få andre mennesker til at stole på dem, og er meget dygtige til at manipulere (*Crego & Widiger, 2016*). Hvis man skalerer det op på en meget stor skala, kunne man forestille sig at de ville være i stand til at charmere sig ind på en ret stor folkeskare. Dette ses typisk i kultledere, men ses også i seriemordere, som for eksempel Ted Bundy, der havde slået adskillige kvinder ihjel, men stadig formåede at have en del støtter både under retssagen, men også efter der var kommet en domfældelse. Igen er det altså ikke ualmindeligt at man ser bort fra ret voldsomme forbrydelser, eller slet og ret ikke tror på at psykopaten har kunne finde på det, fordi den maske de benytter sig af er så overbevisende, at den kan være meget svær for nogen at gennemskue (*Blair, 2025*).

Udover charme og karisma, kan den politiske psykopat også benytte sig af løgne og bedrag for at vinde folkets tillid. Det kan være i form af propaganda, løgne om deres præstationer,

eller generelt om modellering af deres personlighed så den passer til det specifikke formål. Dette er kun noget de behøver at opretholde indtil de sidder på magten, da det er dét der er det vigtige. Alt efter hvad det fremadrettede mål er, kan de, så snart de har opnået den magt de ønskede, begynde at lade masken falde og være mere hensynsløse, eller benytte sig af andre taktikker for at bibeholde deres magt (*Garavito et al., 2024*).

Den kriminelle psykopat

Når det kommer til magt og lederskab, vil man helst fokusere på hvordan det kan bidrage på en positiv måde til samfundet. Man kommer hurtigt til at tænke på de ovennævnte lederroller, og hvordan de passer ind i et velfungerende samfund. Men sandheden er at lederskab er noget der findes overalt hvor der findes grupper, også i undergrundsmiljøer, bander og i kriminelle miljøer. Det kan være nemmere ikke at tænke på disse, eller holde sig fra dem, men faktum er at de eksisterer i vores samfund, og hvad sker der når disse kriminelle undergrundsgrupperinger har en psykopat som leder? eller hvis en psykopat, der ikke går op i regler og love, pludselig mener at de skal have mere magt, på den ene eller den anden måde? Det vil jeg forsøge at komme nærmere ind på i det følgende afsnit.

Den psykopatiske seriemorder

Man kunne fylde en hel opgave og mange store tykke tunge bøger om, hvorfor der er nogen der begår seriemord, og det har man. I dette afsnit vil jeg dog beskæftige mig mere med mord som en form for magt og kontrol, og ikke med seriemord som fænomen. Jeg vil her især fokusere på forholdet mellem psykopati og mord, og hvordan det kan komme til udtryk som en form for magtdemonstration, gerningsmanden udøver overfor offeret.

En psykopat kommer som sagt i mange forskellige former. Der er lige så stor variation i personer med psykopatisk personlighed, som der er med mennesker generelt. Men hvorfor er det, at nogen går hen og bliver direktører, og andre seriemordere og bandekriminelle? Der er ikke et entydigt svar, men noget peger på, at det kommer an på hvilket miljø den pågældende person er vokset op i, og har været i kontakt med (*Forsman et al., 2007*). Hvis man antager at

psykopati er noget man er født med en disponering for, og at man har større sandsynlighed for at udvikle psykopatiske træk, hvis man er udsat for vold, eller på anden måde misbrug i barndommen, samt at man er mere udsat hvis man selv har forældre med psykisk sygdom, eller psykopatiske træk som beskrevet i tidligere afsnit, er det ikke overraskende at man finder mange unge med psykopatiske træk i udsatte familier. Mange seriemordere har på den ene eller den anden måde en traumatisk barndom. Her kan der være tale om vanrøgt, misbrug, overgreb, eller det der er værre. Det er vigtigt at sige at ikke alle seriemordere er psykopater, da der kan være mange grunde til at det ender med mord eller seriemord, og det er ikke nødvendigvis psykopati (*Blair, 2017*).

Seriemord findes over hele verden, og findes i forskellige hyppigheder. Hvis man ser på seriemord som en form for magtudøvelse, altså hvor gerningsmanden benytter handlingen at slå ihjel, som en form for magtanvendelse imod et offer, skal man her forstå hvorfor, den psykopatiske person vælger at benytte sig af denne metode til at opnå en følelse af magt og kontrol. Som tidligere beskrevet har de fleste med psykopatisk personlighedsstruktur, eller personlighedstræk, et behov for have og opretholde et vist niveau af kontrol. Denne kontrol benytter de ofte til at manipulere eller kontrollere dem omkring dem, således at de altid har magten, og kan opnå dét, de ønsker (*Cooke et al., 2012*). Dette blandet med en mangel på empati og en ligegyldighed overfor andre mennesker, kan blive farligt, hvis det udvikler sig til en ligegyldighed overfor menneskeliv, og hvis personen samtidig er disponibel overfor vold. Flere undersøgelser af kriminelle med psykopatiske træk viser, at de fleste af dem også har voldelige tendenser. Volden bliver en måde af få kontrol over andre, og hvis de ikke makker ret, kan man straffe dem fysisk (*Glenn & Raine, 2009*). Men hvorfor så slå dem ihjel? Hvis det handler om at få kontrol over dem, således at man kan få dem til hvad end man gerne vil, hvad vinder man så hvis de ikke er i live længere?

For det meste ser man i seriemord, at gerningsmanden har et særligt M.O. hvor mordene ligner hinanden og bliver udført næsten rituelt, eller efter samme fremgangsmåde. Derudover er der typisk en eller anden sammenhæng i offerprofilen, dvs. at ofrene har haft noget tilfælles der binder dem sammen. Det kan være udseende, job, alder, tilgængelighed eller lign (*Blair, 2025*). Gerningsmanden udvælger sine ofre ud fra sine egne bevæggrunde. Det er ikke ualmindeligt, at ofrene minder om nogen i gerningsmandens liv. En ekskæreste, en forældre eller et familie medlem. En person med psykopatisk personlighedstræk eller personlighedsstruktur, vil også kunne have oplevet traumer i barndommen, der spiller

sammen med deres opførsel som voksen (*Fox & Delisi, 2019*). Udvælgelsen af ofre, kan være en måde for gerningsmanden at forsøge at udøve en form for hævn på nogen de mener har gjort dem uret, eller et forsøg på at modellere en situation hvor de selv kan have kontrollen, frem for den person der har forårsaget et traume hos dem. Her kommer kontrollen og magten til udtryk gennem vold mod andre, i et forsøg på at være i kontrol i en situation man ikke tidligere var i kontrol i (*Blair, 2025*).

En magtposition refererer altså her til en situation, hvor den pågældende person har en særlig magt, der følger med den situation, de befinder sig i. Dette kan både være som det der er beskrevet ovenfor, med en fysisk magt over andre, det kan også være i slagsmål, eller ved udførelsen af fysisk eller psykisk vold mod andre. Denne magt er ikke institutionel, og er heller ikke resultatet af en stilling af autoritet. Magten her er et udtryk for den ultimative underkastelse af et andet menneske. Ved at have et andet menneske i en position, hvor man bestemmer, om de skal leve eller dø, har man den ultimative magt over dem (*Lilienfeld et al., 2012a*).

Som tidligere skrevet er der evidens for at seriemordere generelt har oplevet en eller anden form for traume i barndommen, som de så som voksne forsøger at ændre, eller genopleve, med et andet udfald. Det er ikke i alle tilfælde, og der er også eksempler på seriemordere der slår ihjel udelukkende fordi de nyder det (*Fox & Delisi, 2019*). Dog hvis man ser på dem med traumer, er det et overlap imellem psykopati og seriemordere. Hos psykopater er det ikke ualmindeligt at der har været en form for svigt i barndommen, der kan have bidraget til udviklingen af psykopati, og derfor er det heller ikke svært at forestille sig, at de samtidig kan have udviklet voldelige tendenser, eller trang til at slå ihjel, allerede i ungdommen, eller i en tidlig voksenalder (*Blonigen et al., 2005*).

Den psykopatiske bandeleder

Ledelse findes i alle sociale kredse. Der er lederen af gruppen, den sociale leder, og den officielt valgte leder. Hvis vi går ud fra teorien om at de handlemønstre, man kan se i den korporative psykopat, også kan overføres til andre sammenhænge, må man gå ud fra at det i princippet kan overføres til alle lederpositioner (*Blair, 2017*).

I Danmark er vi ikke nye til bandekonflikter. Vi har hørt om dem længe, og mange af os kender nok til bandekrigen mellem Hells Angels og Bandidos fra 90'erne. Grundet naturen af disse bandekonflikter, bliver spørgsmålet, hvilke mennesker der bliver en del af disse bander, og hvilken slags person der mon sætter sig i toppen? Man ved fra undersøgelser, at der befinder sig mange mennesker med psykopatiske træk i den kriminelle underverden (*Hare, McPherson & Forth, 1988*). Der er både tale om mindre kriminelle handlinger, til organiseret kriminalitet. Dog er der ikke lavet undersøgelser der undersøger psykopati i forhold til bandeledere og derfor er det følgende en teoretisk gennemgang af hvorledes en psykopatisk bandeleder ville opføre sig, med udgangspunkt i teorier om kriminalitet og psykopati, samt gruppedynamikker og korporativ psykopati.

Den kriminelle underverden opererer typisk efter egne regler og æreskodekser. Dette er meget tydeligt, i bander, og i udtalelser fra tidligere bandemedlemmer. Her er det banden der er det vigtige, man holder kæft og makker ret, og man vil gøre alt for at bevise at man hører til (*Dhingra et al., 2015*). Bander benytter sig typisk af en ekstrem gruppe tilknytning, og gruppeidentitet, hvilket gør at medlemmerne ser sig selv som værende et med gruppen, frem for "bare" at være en del af den (*Brewer & Marilyn, 2007*). Som tidligere beskrevet er der en overrepræsentation af dem med psykopatisk personlighed, der også enten sidder i fængsel eller er blevet dømt for kriminelle handlinger. De fleste af de psykopater, man kender til, tilhører altså den kriminelle underverden på den ene eller den anden måde, hvis de ikke hører under den "succesfulde psykopat" -kategori (*Kreis et al., 2016*). Hertil kommer spørgsmålet så; hvor mange af dem arbejder alene? hvor mange af dem indordner sig under andre? og til sidst, hvor mange ender som kriminelle ledere? Det er der desværre ikke nogen undersøgelser der kan fortælle os, selvom det kunne være et spændende studie at udføre, må det være op til fremtidig forskning. Derimod kan man kigge på den psykopatiske personlighedsstruktur, og gisne om hvordan det kunne se ud.

En psykopat kan godt lide at være i kontrol. De manipulerer med dem omkring sig og de handler udelukkende ud fra personlig vinding og motivation som beskrevet i afsnittet "den succesfulde psykopat". Dem der er omkring dem, kan drage fordel af at være tæt på psykopaten, men kun så længe det stadig gavner psykopaten, eller at de ikke bliver en trussel. Altså ville en psykopat for eksempel være i stand til at gøre noget der er fordelagtigt for den gruppe de er en del af, så længe at de selv drager samme fordel, eller at det fremmer underliggende mål, såsom magt eller penge (*Jonason & Webster, 2012*). Det ville være sandsynligt, at en psykopat både ville kunne agere leder, undersåt eller arbejde alene, alt efter

hvad der ville fremme deres mål bedst muligt (*Falkenbach, Glackin & McKinley, 2018*). Her ville deres øvrige personlighedsstruktur også spille ind, i forhold til hvordan de ville opføre sig. Nogle stoler ikke på andre i en sådan grad, at være i en integreret del af en gruppe ville blive svært i det lange løb, mens andre udnytter fællesskabet til at have en følelse af overlegenhed og prestige. De fleste med psykopatisk personlighedsstruktur har også grandiose selv forestillinger. Altså at de ser dem selv som værende bedre end andre. Hvis man kigger på bandemiljøet, er der typisk en rivalisering mellem en eller flere bander, hvor ind- ud grupper bliver tydeligt optrukket. En psykopat ville derfor være i stand til at få stillet sine grandiose tendenser, samtidig med, at hvis de har voldelige tendenser, ville dette ikke være et problem, men snarere en fordel (*Lilienfeld et al., 2012a*).

Men hvordan passer lederrollen så ind? Som beskrevet, har de fleste med psykopatiske træk et behov for magt eller kontrol over andre. Dette kan opnås på mange forskellige måder, som beskrevet i afsnittet om psykopati. Som beskrevet ovenfor er der evidens for at psykopater trives i lederroller, fordi de har adgang til kontrol og høj status, som de kan benytte sig af (*Boddy, 2017*). Det er ikke meget anderledes i den kriminelle verden, eller i bandemiljøet. Her er forskellen bare, at de ikke skal indordne sig efter sociale regler og love, men derimod kun rette sig efter bandens regler. Hvis de selv sidder i toppen, vil det være deres egne regler der gælder, og det vil derfor være nemmere for dem at udnytte dette til egen fordel, og manipulere med de andre bandemedlemmer. Hvis vi igen benytter os af sammenligningen med den korporative psykopat, er det ikke svært at forestille sig, at det kriminelle miljø eller bandemiljøet, ville være et tiltrækkende sted for en person med psykopatiske personlighedstræk, der også samtidig godt kan lide at befinde sig i en ledende position, da bandemiljøer typisk har deres egne regler og moralske kodesker man skal rette sig efter (*Goldman et al., 2014*). Den korporative psykopat, uanset om denne begår kriminelle handlinger eller ej, bliver på sin vis nødt til at gøre det indenfor de rammer, der nu engang er loven. Om ikke andet så ikke for at blive fanget, eller for at skade udsigterne til at komme endnu højere op i hierarkiet. Det er dog blevet påvist at lovens rammer ikke nødvendigvis er noget man retter sig efter i bandemiljøer, og derfor bliver de regler der efterleves, noget der sættes af gruppedynamikker (*Dhingra et al., 2015*). En leder af en sådan gruppe, vil altså i bund og grund være i stand til at diktere hvilke regler de resterende bandemedlemmer skal efterleve. Det handler meget om ære og hvordan man er en mand, og dette bliver typisk bevist med voldelige handlinger mod konkurrerende grupper (*Goldman et al., 2014*). En person med psykopatisk personlighed, har altså rig mulighed for, både at stige i graderne

hurtigt, da flere af dem har voldelige tendenser, de oplever sjældent anger eller empati, og de har en ligegyldighed overfor andre mennesker. Med andre ord, hvis de benytter sig af disse evner på den rigtige måde, vil de opnå stor respekt i de kriminelle kredse, og være i stand til at booste deres ego, og være et sted hvor de føler at de passer ind (*Dhingra et al., 2015*).

For at opsummere ville en psykopatisk person være i stand til at manipulere dem omkring sig, og opnå større indflydelse og magt. På sin vis kunne det tænkes, at det ville være nemt for dem at blive prototypiske for deres gruppe, eller fraktion, som igen ville gøre det nemmere for dem at opnå en magtposition. I en bande ville en person med psykopatiske træk befinde sig et sted hvor de evner, der bliver set ned på ude i samfundet, som voldelig adfærd, afstumpet følelsesliv og evne til at agere uden empati, være evner der ville blive værdsat. Dette kan tænkes at være en faktor for, hvorfor der findes mange psykopatiske individer i det kriminelle miljø.

Den psykopatiske kultleder

For at forstå den psykopatiske kultleder, må vi også forstå, hvad en kult egentlig er i moderne sammenhæng. I gamle dage var en kult blot en betegnelse for en lille religiøs gruppe, hvor religionen ikke var særlig udbredt. Kristendommen plejede for eksempel at være en kult, inden den blev udbredt. En afart af en religion bliver derimod refereret til som en sekt, og betyder bare en anden tolkning af den pågældende religion, men stadig med få tilhængere. En kult og en sekt plejede at blive brugt langt mere tæt forbundne som begreber, end de er i dag (*Bohm & Alison, 2001*).

I dag bliver begrebet kult primært brugt i en negativ forstand, og beskriver typisk, men ikke nødvendigvis, en religiøs lukket gruppe. I den moderne forståelse af en kult er der et objekt for kulten, gerne en religion eller religiøs overbevisning, men dette kan dog også være en overbevisning af ikke religiøs karakter. I de fleste af disse kulte optræder der en leder eller religiøs hovedfigur, der enten ses som værende en profet, Guds stedfortræder eller en guddom i sig selv. I rigtig mange tilfælde er det lederen af kulten, der bliver dyrket, enten på lige fod med, eller i stedet for den reelle guddom (*Shaw, 2023*). Modstykket til den religiøse kult er "personlighedskulten" hvor en person bliver dyrket på en kultlignende måde, men uden at det er på en institutionaliseret, eller religiøs måde, og ofte uden at personligheden der er objekt for "kulten" aktivt fremstår som leder (*Crabtree, Kern & Siegel, 2020*).

I moderne tider er der et øget fokus på kulte, fordi de i mange tilfælde isolerer deres medlemmer, fratager dem deres indtægt, og generelt udfører kontrollerende adfærd imod deres medlemmer. Den moderne kult er således mere et udtryk for en undertrykkende og kontrollerende gruppe, frem for en lille religiøs gruppe af mennesker, der bor sammen i et samfund (*Coates, 2012*). Fordi definitionen på kult i dag er lettere løs, refererer jeg til kult og kultleder som et overordnet paraply term der omfavner den generelle betydning af ordet kult, og refererer primært til grupper der tilhører samme tro, har en leder, og er en mere eller mindre lukket gruppe, hvor medlemmerne ikke har mulighed for at forlade gruppen, enten på grund af sociale/familiære bånd, økonomiske udfordringer eller decideret vold.

Litteraturen på emnet beskæftiger sig primært med kult som fænomen. Der er et stort fokus på hvilke risikofaktorer der er forbundet med dem der ender som kultister, samtidig med at de beskæftiger sig med hvilke metoder kulten bruger til at rekruttere nye medlemmer, og hvordan kulten påvirker medlemmer når de har forladt gruppen. Typisk henvender mange af disse kulte sig til mennesker, der føler sig fortabt eller svigtet, mangler et tilhørsforhold eller som gennemgår, eller for nylig har gennemgået en livskrise (*Coates, 2012*). De vil bombardere den nytilkomne med kærlighed, også kendt som love-bombing, de vil give dem en følelse af at høre til, og langsomt indlemme dem i deres rækker. Først ved samtaler eller invitationer til gudstjenester, senere ved at invitere dem til sociale arrangementer i gruppen, for til sidst at begynde at give dem opgaver for gruppen. Den langsomme indlemmelse vil gøre det svært for personen at opfatte indlemmelsen, og sjældent ser det som noget negativt, da de vil føle sig velkomne, og som om de hører til (*Stark & Bainbridge, 1980*).

Det store fokus på kult medlemmer, og hvordan man kan undgå selv at blive en del af en kult, eller at lære at se faresignalerne gør, at der i litteraturen ikke er det store fokus på lederne af disse kulte. Til forskel fra seriemorderen, hvor fokus bliver personens sind og opvækst, bliver kultens mere et fokus på selve gruppen, gruppedynamikkerne og hvordan man forebygger at en sådan dannes, eller at man bliver en del af den (*Coates, 2012*). Der er heller ikke mange eksempler på at kultledere er blevet fanget, fængslet og mental undersøgt. Mange af dem holder sig ude af anholdelser, enten ved at en kult typisk går under religionsfrihed, at medlemmerne ikke vil anmelde deres leder fordi de ikke har tiltro til politiet, eller fordi de tror på at det der sker er det rigtige. Mange af de kulte man i dag kender til, og anerkender som værende en kult, har haft tragiske udgange, og det er derfor man kender til dem. Jonestown er et eksempel på en kult med en tragisk udgang, da samtlige kult medlemmer

døde i et masseselv mord. Jim Jones, der var leder for denne kult, døde sammen med sine følgere. Det er blot ét eksempel på at man aldrig nåede at opdage, eller gøre noget ved denne leder, før skaden var sket, og desværre er det en tendens man ser på tværs af mange moderne kulte, netop fordi de isolerer sig fra resten af samfundet, og lever i deres eget parallelsamfund (*Stark & Bainbridge, 1980*).

I det følgende vil jeg primært beskæftige mig med den kriminelle del af kulte, altså dem hvor der foregår mord, vold, frihedsberøvelse og økonomisk kriminalitet mm.

Når det kommer til at blive en succesfuld kultleder er der flere faktorer der spiller ind. Især i dette tilfælde er det vigtigt for lederen at kunne opretholde respekt og kontrol med sine følgere. Denne kontrol kan opnås og fastholdes på mange måder. Mange kulte benytter sig af sociale taktikker. De gør medlemmerne afhængige af kulten, både socialt og økonomisk, samtidig med at de får dem til at tro fuldt og fast på den virkelighed, som de prædiker. Af og til bliver dette refereret til som hjernevask eller tankekontrol (*Kuschel, 2003*).

Den psykopatiske leder i et sådant tilfælde skal altså være karismatisk og charmerende til en grad at de kan få deres følgere til at tro fuldt og fast på hvad de siger. Derudover skal de være i stand til at manipulere med deres medlemmer på en måde, så vold og afstraffelse bliver normaliseret, fordi det er på lederens ordre. Hvis lederen udefra virker som en prototypisk leder, og hvis disse handlinger sker gradvist, er det nemmere for medlemmer at acceptere handlingerne, fordi de har en tro på at fordi lederen siger det, så må det jo være det rigtige at gøre (*Bohm & Alison, 2001*). Ligeledes som med den kriminelle underverden, er en kult typisk sit eget lille kosmos, der er afskåret fra omverdenen. Nogle af de regler der er i en kult, vil være tilsvarende dem der er ude i samfundet, men de kan nemt bøjes eller rettes til alt efter hvad kulten, eller kult lederen forsøger at opnå. For en person med psykopatisk personlighedsstruktur, er et sådan lille kosmos et ideelt sted at udøve sin magt. Hvis de spiller deres kort rigtigt, er der ingen der stiller spørgsmålstejn ved dem, de fremstår som gudefigurer eller lignende, således at deres grandiose selvbillede bliver forstærket, samtidig med at de er i en position hvor de selv vil være i stand til at lave reglerne, og kan udnytte deres medlemmer for forgodtbefindende (*Crabtree, Kern & Siegel, 2020*).

Kulte har oftest et internt hierarki. Dette er enten bestemt efter hvor tæt man er på den pågældende leder, og har dermed en høj stilling, andre kulte opererer på et trinsystem som man kan arbejde sig opad via sin hengivenhed som for eksempel inden for scientologi.

Ligesom med den korporative psykopat, vil kultlederen så vidt muligt forsøge at omgive sig med personer, der støtter dem, og ikke stiller spørgsmålstejn ved deres beslutninger. Deres ord er lov, og de har det sidste ord. I en korporation, vil der dog være andre ansatte, eller instanser der har mulighed for at opdage hvis chefen ikke udfører det arbejde de skal, eller ikke gør det på en hensigtsmæssig måde (*Boddy, 2017*). En kult er så lukket et miljø, at dem der siger noget indenfor kulten vil blive smidt ud, eller dét der er værre, og hvis der er nogen udefrakommende der stiller spørgsmålstejn, eller forsøger at få nogle medlemmer ud, vil kulten enten lukke sig yderligere om sig selv, eller den vil flytte sig fysisk fra den udefrakommende "trussel". Hvilket man så herhjemme med medlemmerne af faderhuset, der flygtede til Afrika.

Disse ekstreme tilfælde af kulte kan virke voldsomme, og behøver ikke at have en psykopatisk leder for at ende i disse situationer. Den psykopatiske kultleder bliver farlig, fordi de ikke skyr nogen midler for at opnå de resultater, de gerne vil have. Der er flere eksempler på kulte, der slår deres egne medlemmer ihjel af forskellige årsager. Der er også flere eksempler på at de torturerer medlemmer, eller får medlemmerne til fysisk at straffe hinanden (*Crabtree, Kern & Siegel, 2020*). Hvis en psykopat sidder i spidsen for kulten, er det nemt at gennemføre sådanne ting, fordi empatien ikke er der. Kultlederen kan nemmere overbevise sine følgere om retskaffenheden i disse handlinger, og hvis lederen samtidig er prototypisk for gruppen, kan det blive endnu nemmere.

Diskussion

Den psykopatiske personlighed er kompleks og indviklet. De ser ikke verden på samme måde som dem uden psykopatiske træk, eller personlighedsstruktur. De tror, at alle andre fungerer ud fra de samme præmisser som de gør. Ligesom man selv har en naiv tendens til at gå ud fra at alle andre også fungerer ud fra de samme præmisser som os selv. I dette møde mellem forskellige moraler sker der en skævvridning, der gør det muligt for os at være uvidende overfor den psykopatiske person man står overfor. Vi tror på den charmerende overflade, fordi vi gerne vil tro på at dem, der viser os at vi kan stole på dem, dem kan vi stole på. Vi vil gerne selv ses, forstås, lyttes til og stoles på, så vi antager at dem vi møder også opererer ud fra samme præmisser. Vi reagerer negativt på at finde ud af vi bliver løjet for, og manipuleret med. Fordi det går imod vores grundlæggende moralske principper. så tilbage til

problemformuleringen;

“Hvilke psykologiske faktorer gør sig gældende for mennesker med psykopati, eller psykopatiske personlighedstræk, i magtpositioner?”

Jeg vil i det følgende afsnit diskutere de forskellige faktorer der spiller ind i samspillet mellem den psykopatiske personlighed og magtpositioner. Jeg vil benytte mig af det moralske perspektiv til at forklare nogle af de sammenhænge, der ses mellem almindelige mennesker og mennesker med psykopati

Psykopatiens facetter

Der er mange facetter i den psykopatiske personlighed, der gør sig gældende for, hvordan psykopati spiller sammen med magt og magtpositioner. Både hvordan den psykopatiske person opfatter sig selv, og andre, og hvordan andre opfatter den psykopatiske person og deres handlinger. Dette afsnit beskæftiger sig med disse facetter og hvordan de påvirker samspillet mellem den psykopatiske person og andre.

Kriminel adfærd, magt og moral

Når det kommer til kriminel adfærd, er det for mange en kendsgerning, at det er en del af den kriminelle personlighed. Hvis man har disse personlighedstræk, har man også en kriminel adfærd (*Cleckley, 1941*). Men hvilke implikationer har det for psykopater i magtpositioner?

Da diagnosen i sin tid bliver beskrevet, bliver den beskrevet i forbindelse med mentalundersøgelser af indsatte kriminelle. Her er det ikke overraskende at kriminel adfærd ender med at være en fælles faktor, da alle de undersøgte netop er indsatte kriminelle. Mange af diagnosens andre træk, læner sig op ad kriminel adfærd; mangel på empati, impulsiv adfærd, voldelige tendenser, manipulerende adfærd osv. Det er derfor ikke svært at koble psykopati sammen med adfærd, der nemt kan ende i kriminelle handlinger. Derfor har man et større kendskab til mennesker med psykopatisk personlighed i det kriminelle miljø, af den simple årsag, at man har haft større mulighed for at undersøge dem i forbindelse med domfældelse, og generel forskning i kriminelle.

For at svare på spørgsmålet i forhold til psykopati og magtpositioner, så har den kriminelle adfærd noget at skulle have sagt i forhold til hvordan man ser på psykopatiske mennesker i for eksempel korporativ sammenhæng. En såkaldt “succesfuld” psykopat, der har et job og på papiret klarer sig godt, eller sørger for at firmaet tjener mange penge, er muligvis ikke

underlagt det samme niveau af mistillid som en person der har begået grov voldelig kriminalitet. Men hvis man antager at kriminel adfærd er uundgåeligt for en person med psykopati, må denne kriminelle adfærd også forekomme hos den succesfulde psykopat. Men i hvilken grad? Kan man acceptere, at den person, der sidder på en chefstilling, benytter sig af ufine taktikker for at opnå de gode resultater? Hvis vi ser det ud fra det moralske synspunkt, så vil man jo umiddelbart sige nej (*Katzenelson, 2023,[1985]*). Men hvis vi antager at vi som moralske mennesker også går ud fra at andre er det, så kan man også argumentere for at man simpelthen ikke går ud fra at den psykopatiske leder, for det første er psykopat, eller at de benytter sig af kriminel adfærd for at opnå gode resultater. Man kan altså argumentere for, at man tillader muligheden for at der bliver begået kriminelle handlinger, fordi man antager at den person man har som leder også er et moralsk menneske.

Som beskrevet i afsnittet om den korporative psykopat er der eksempler på at virksomheder screener for visse psykopatiske træk, når de skal ansætte folk i lederstillinger. Dette er et udtryk for at man tilgodeser de træk, man mener kan være gavnlige for virksomheden. Problemet opstår når man tilgodeser træk, der kan være gavnlige for virksomheden, men samtidig vælger at overse hvordan de samme træk kan være skadelige, enten for personalet, eller på sin vis for firmaet, hvis denne persons morale og empati ikke stemmer overens med hvad der er forventeligt. Man kan godt have psykopatiske træk uden at være psykopat, så derfor kan man sagtens besidde de træk der er gavnlige for en virksomhed eller organisation, samtidig med at man stadig besidder empati for andre (se afsnittet om den psykopatiske personlighed). Det der kan være svært at screene for, er hvordan disse ting spiller sammen, specielt fordi en psykopatisk person har lært at manipulere sine omgivelser. De antager at alle andre tænker på samme måde som dem selv. Dem omkring dem der ikke har en psykopatisk personlighedsstruktur, antager at andre fungerer ligesom dem selv, og har samme moralkompas (*Katzenelson, 2023,[1985]*). Dette skaber muligheden for at en psykopat i et firma, kan agere som de vil, så længe at det ser godt ud på papiret. Hvis de er i stand til at trække i trådene på en måde, så de ikke selv er ansvarlige for eventuelle kriminelle handlinger de skulle have begået i firmaet, som for eksempel underslæb. De kan benytte deres kollegers naivitet, af mangel på et bedre ord, til at fremstå som nogen der går op i virksomheden og dens medarbejdere, samtidig med at de kun arbejder for dem selv og deres egen vinding.

Narcissisme og psykopati - et samspil

Et andet af psykopatiens facetter, er dennes samspil med de narcissistiske træk (*Paulhus & Williams, 2002*). Den psykopatiske personlighed indeholder disse træk, men hvordan spiller det sammen med magtpositioner? Det kunne tænkes, at narcissister er nogenlunde lige tilbøjelige til at ville sætte sig selv i centrum og i fokus. Derfor er det også nærliggende at tænke, at disse personligheder også gerne vil være i magtstillinger eller lederpositioner, fordi de kommer med status og opmærksomhed. Handler det i virkeligheden mere om ego og en overvurdering af egne evner, der i mange tilfælde får psykopater til at søge magtpositioner. Disse træk overlapper med narcissisme, og man kan derfor diskutere, hvorvidt det er de narcissistiske træk, der har denne indflydelse. Antaget at en narcissist og en psykopat ikke har samme handlemønstre, burde der for eksempel være forskel på om man har en narcissistisk leder eller en psykopatisk leder (*Jonasson & Webster, 2012*). Selvom begge er i stand til at udføre dårlige handlinger for at fremme egne formål eller behov, er narcissisten drevet af behovet for at opretholde en bestemt persona, i kraft af at de ikke har nogen fornemmelse af et selv (*ibid*). En psykopat derimod, har ikke på samme måde et manglende selv, men er i stand til at skifte personlighed for forgodtbefindende alt efter hvilken personlighed der vil gavne dem bedst i den givne situation (Se afsnittet om den psykopatiske personlighed). Det kan være svært at se forskel på de to. Derfor bliver spørgsmålet om kriminelle handlinger igen relevant, for det kan diskuteres om det i virkeligheden er en af de symptomer, der er grundlæggende forskellige fra de to diagnoser. En narcissist vil ikke have et problem med at være en anden utro, det samme kunne en psykopat (*Pincus, Cain & Wright, 2014*). Dette er en umoralsk handling, som bliver fordømt af samfundet, men det er ikke i strid med loven. En psykopat ville nemt kunne gøre det samme, men det grundlæggende bevæggrundlag ville ikke være det samme (*Ibid*).

Sociopati, psykopati og narcissisme, ligger så tæt op ad hinanden, at de kan være svære at differentiere (*Paulhus & Williams, 2002*). Nogle mener, at lidt ligesom autisme, er det i virkeligheden tættere på et spektrum, mere end det er separate diagnoser (*Ibid*). Men det er der ikke tid eller plads til at diskutere yderligere her.

Forståelsen af psykopati

Netop fordi psykopati er så populært i medier, kan man undre sig over hvor lidt forskning der egentlig er på området. Taget i betragtning af at psykopati er et lidt over 80 år gammelt

fænomen, kunne man forestille sig at det var et felt der var foretaget rigtig meget forskning på, netop fordi det er et fænomen der fascinerer os som samfund. Der er et generelt fokus på den korporative psykopat, og denne type af psykopati er meget velundersøgt og veldokumenteret (*Garavito et al., 2024*). Man kan argumentere for at der er lavet flere undersøgelser indenfor det fænomen netop fordi det er et felt der kan benyttes kommercielt. Det er vigtigt for virksomheder at forstå og undersøge, hvorvidt det at have en psykopat ansat, eller i en højerestående stilling, er en negativ eller en positiv ting, og hvorvidt det kan udnyttes til virksomhedens fordel.

Mange andre undersøgelser og artikler fokuserer på hvordan man spotter en psykopat, eller hvordan man undgår at blive offer for dem. Det der mangler i billedet er undersøgelser af psykopati i samspillet med andre. Ikke hvordan psykopati som diagnose fungerer eller hvordan de pårørende til en psykopat bliver påvirket, men hvad sker der i mødet mellem det afvigende og det ikke afvigende. Forståelsen af psykopati som en afvigende personlighedsstruktur skaber en afstand til de handlinger en psykopatisk person kan begå. Vi ser dem som værende fuldstændig separat fra os selv, og ser dem som udenfor vores indflydelse. De er ekstremt af "alle omkring dig" er farlige hvis de ikke er en del af din egen flok"-mentaliteten (*Jonason & Webster, 2012*), men for en psykopat er deres egen flok kun dem selv (*Ibid*). Når dette verdensbillede møder et verdensbillede, der ser fare i det anderledes, men samtidig falder for masken af det normale, som er det man normalt har, udvikler psykopaten evnen til at manipulere med andre. Det er i samspillet mellem psykopatens kynisme og vores egen naivitet, at man får et problem med psykopati. Hvis alle havde en psykopatisk personlighedsstruktur, ville verden nok se anderledes ud, men alle ville have det samme udgangspunkt. Problemet opstår i forskellen i morale, hvad der er rigtigt og forkert, og hvad vi som mennesker kan identificere os med, som værende menneskeligt (*Katzenelson, 2023,[1985]*). Behovet for magt kan være et udtryk for behov for kontrol i en verden, man ikke er bygget til at forstå som alle andre. Man kan se den udefra, men ikke sætte sig ind i den. Man ved hvordan man kontrollerer den og andre, deres adfærd, så man kan opnå sine mål, men man forstår ikke hvorfor det er en dårlig ting.

Udover det er interessant hvordan psykopati påvirker handlemønstrene i de mennesker der lever med psykopati, er det også interessant at se på hvordan omverdenen tilpasser sig til mennesker med psykopati, og hvordan dem med psykopati tilpasser sig til deres omverden. Det kan være let at lade sig forføre af charmen og manipulationen, og det er i den grad ikke

alle der ville opdage at de var i hænderne på en psykopat, nogle gange heller ikke efter de ikke længere er i kontakt med dem.

For at noget kan opnå fondsstøtte, bliver der nødt til at være en økonomisk eller samfundsmæssig gevinst ved at undersøge et givent emne. Lige præcis psykopati er svært at behandle, ses typisk i kriminelle og sympatien for disse mennesker kan være svær at finde i samfundet, grundet deres natur. Disse faktorer spiller ind i forhold til det mønster der ses i forskningen af psykopati, også i forhold til korporativ psykopati. Det kan undre, at der ikke er mere forskning på psykopati og andre former for lederskab generelt, såsom i politik eller andre magtpositioner. Psykopater er svære at undersøge, for det kræver at man opdager dem. At man ved, at de er der, eller at de selv ved, at de har en psykopatisk personlighed. Men det er nemmere sagt end gjort. Vi ved at de eksisterer, men hvor? og hvem? Og hvordan forsker man i en diagnose hos nogen, der fundamentalt ikke tror på, at der er noget galt med dem? Alle disse faktorer kan være med til at forklare, hvorfor litteraturen har de huller og blinde vinkler den har i dag.

Samfundets rolle

Nutidens samfund har udviklet sig gevaldigt bare de sidste 20 år. Der er kommet mange teknologiske fremskridt og udviklinger, internettet er blevet en integreret del af hverdagen, information kan deles og findes på få sekunder ved et tryk på en knap og underholdning kan findes flere steder end man kunne forestille sig. Dette har også medført at samfundsstrukturen har ændret sig. Den måde vi interagerer med hinanden er ikke den samme som den var i start 00'erne, og misinformation kan sprede sig lige så hurtigt, hvis ikke hurtigere, end faktisk information. Dette samfundsbillede spiller også ind på den måde psykopati ser ud. Fordi mennesker og information er langt mere frit tilgængeligt på internettet, er det også nemmere for mennesker med psykopati at benytte sig af disse til at manipulere dem omkring dem.

Samfundet i dag er mere selvcentreret. Det handler om personlig udvikling, personlig fremgang og personlig berigelse. Måden den psykopatiske personlighed fungerer på, passer godt ind i en egocentreret samfundsstruktur. Man kan argumentere for at det ville have været sværere for disse mennesker tidligere at udvise denne opførsel af den simple årsag at det blev set mere ned på før i tiden. Man kan spekulere i, hvorvidt personer med psykopati ikke bliver

opdaget, fordi man mistolker symptomerne, eller ikke ser dem, fordi de passer bedre sammen med de samfundsnormer man har i dag. Man kan argumentere for at det samfund vi har i dag, favoriserer nogle træk ved psykopati, der gør det muligt for disse individer at klare sig udenfor det kriminelle miljø, og klatre op ad den korporative stige.

Er det nemmere at være psykopat i dag?

Det er ikke nogen hemmelighed, at personer med en psykopatisk personlighed, har gode manipulations færdigheder. Denne evne til at få folk til at tænke og gøre som den psykopatiske person gerne vil have dem til. Denne evne er en de har udviklet og benytter gennem livet, og som har været nødvendig for dem, fordi folk ikke bare gør som der bliver sagt, nødvendigvis. Vi har, som mennesker, en tendens til at reagere negativt, hvis vi føler os kontrolleret eller undertrykt af en person. Derfor vil man kæmpe imod, eller i hvert fald forsøge at sige fra, i de fleste tilfælde. Her spiller manipulation en vigtig rolle, for hvis man kan manipulere nogen til at tro at de selv gerne vil behandles sådan, eller at det er deres egen skyld, så er modstanden enten mindre eller ikke eksisterende. Spørgsmålet bliver om det er blevet nemmere i det samfund vi har i dag at have psykopatiske træk, og være dygtig til, for eksempel, manipulation. På mange måder er mange af disse evner, som mange psykopater besidder, noget som vi som samfund belønner. At være i stand til at kravle op ad både den sociale og den korporative stige, at højne sin sociale og økonomiske status, selvom det er på bekostning af andre. Man kan argumentere for, at jo mere kapitalistisk vores samfund bliver, jo mere belønner man også denne antisociale adfærd, som psykopater indeholder. Flere studier viser at mennesker med psykopatisk personlighed, ikke selv opsøger hjælp eller terapi, for de flestes vedkommende, fordi de ikke tror der er noget galt med dem (*Kreis et al., 2016*). Hvis vores samfund samtidig belønner den adfærd, der i diagnosen patologiseres, bliver det yderligere vanskeligt for disse individer at se nogen som helst mening i at ændre denne adfærd, eller søge terapi, da de jo bare bliver bekræftet i at deres adfærd er positiv.

Mentaliseringsevnen ved disse mennesker er også udfordret, og de har derfor svært ved at sætte sig i andres sted. De går ud fra at andre mennesker tænker på samme måde som dem selv, og hvis de falder for deres løgne og manipulation er det deres egen skyld. I dag lever vi i et samfund hvor misinformation er en del af vores dagligdag på et hidtil uset plan. Det kan sprede sig til hele verden i løbet af sekunder, og det kan være svært at gennemskue, hvad der

er fup og hvad der er fakta. Fordi vi lever med dette, kan det tænkes, at det også er sværere for os at finde ud af hvornår vi bliver manipuleret med, og hvornår vi bliver løjet for. Vi vil gerne stole på dem omkring os, og specielt dem det er meningen vi skal kunne sætte vores lid til, som for eksempel vores ledere. Samtidig skaber dette også en usikkerhed, for hvem kan man egentlig stole på? Kan man stole på dem, der bestemmer? Kan man stole på sin chef? eller sin læge? ja sin partner? Dette kunne tænkes at gøre det sværere for en psykopat at operere uset, men samtidig er frygt og usikkerhed også nemt at udnytte. Det kan formes, eller omdirigeres, så fokus ikke længere er på dem selv, men på noget eller nogen andre. Spørgsmålet bliver også om samfundet fostrer disse træk i stedet for at slå ned på dem, eller forsøge at intervenere tidligt, så de ikke når at udvikle sig. Hvis man ikke opfatter dem som dårlige, eller ikke opdager dem, hvis de har et andet udtryk, før andre begynder at komme til skade, er det så fordi man ikke ser det som et problem, eller er det fordi man ikke opdager det i tide? Derfor kan man argumentere for at den måde vores samfund fungerer på i dag er en medvirkende faktor for, hvordan psykopatiske mennesker ender med at sidde i positioner hvor de har meget magt over andre.

Psykologfaglige implikationer

Psykopati er en relativt gammel diagnose. Som tidligere beskrevet bliver psykopati vist, påtalt og portrætteret i nyhedsmedier, film og serier. Men på trods af denne interesse fra medierne er psykopati relativt lidt undersøgt. Hvis man sammenligner med en anden diagnose der har nogenlunde samme samfundsmæssige indvirkning, som for eksempel skizofreni, så er skizofreni 200% mere fundet og undersøgt end psykopati er, på trods af at det er diagnoser der er næsten lige gamle, koster samfundet ca. lige mange penge og har begge negativ indvirkning på pårørende (*Kreis et al., 2016*). Det er interessant at psykopati ikke er mere undersøgt end det er, med den formodede indflydelse dem med denne diagnose har på menneskene omkring dem. Derfor er det nærliggende at tænke over hvilke psykologfaglige implikationer psykopati og magt har på den måde man opfatter diagnosen, og måden den kan behandles, udnyttes positivt og intervenseres imod.

Kan man hjælpe nogen der ikke vil hjælpes?

Som beskrevet flere gange tidligere er det besværligt at overbevise nogen med psykopatiske personlighedstræk, om at deres adfærd ikke er hensigtsmæssig, eller noget der bør ændres. Hvis man ikke selv kan se, at der er et problem, er man så i stand til at ændre det? Derudover er disse mennesker ofte ekstremt dygtige til manipulation, og kan være i stand til at snyde psykologer, psykiatere og læger således at de tror at de har ændret adfærd eller tankemønstre. Hvor det i virkeligheden bare er noget den psykopatiske person vil have dem til at tro, så de kan komme videre med det motiv de havde fra starten.

Fordi psykopati er klassificeret som en personlighedsforstyrrelse, kan den ikke gives til børn og unge under 15 år. Som beskrevet i afsnittet “fra uskyldigt barn til psykopatisk voksen” kan man se psykopatiske træk i børn helt ned til 3 års alderen. Her bliver spørgsmålet så; hvis man kan se trækkene allerede dér, hvad kan man så gøre for at sørge for at det ikke udvikler sig til fuldbyrdet psykopati? Her kommer også spørgsmålet om, hvorvidt psykopati er genetisk betinget, eller en tilpasningsreaktion til et usundt miljø. Sandheden er nok et sted midt imellem, da der er en høj arvelighed for psykopati og psykopatiske træk, men at det også er gennemgående at de fleste der får stillet diagnosen psykopati, også har oplevet alvorlige svigt i barndommen. I mange tilfælde kan man argumentere for at en tidlig intervention kunne have forhindret udviklingen af disse træk. Men fordi der ikke er meget forskning i forhold til psykopati og tidlig intervention, er det svært at konkludere noget konkret om. Det er heller ikke svært at forestille sig de her unge mennesker, der har følt sig magtesløse under deres opvækst, ender med at søge positioner og stillinger som voksne, hvor de kan udøve den magt over andre, som de selv ikke havde som børn. Hvis de samtidig har udviklet psykopati, er det en farlig kombination af magtbegær og hensynsløshed, der kan gå hen og have meget negative konsekvenser for pårørende. Har vi som samfund en moralsk forpligtelse overfor disse mennesker, hvis de ikke lider under deres diagnose? Eller er det i virkeligheden fordi man gerne vil hjælpe de pårørende eller dem som kan blive påvirket af en person med psykopatiske træk, eller personlighed? Psykopati er enormt komplekst, og hvis de her mennesker ikke selv mener der er noget galt, så bliver det svært at overbevise dem om, at det er der.

Er det overhovedet vigtigt at forstå psykopati og magt?

Hvis psykopati er noget der er i befolkningen uanset hvad, og hvis man ikke på nuværende tidspunkt har de bedste forudsætninger for at behandle diagnosen, hvorfor er det så overhovedet vigtigt at forstå sammenhængen mellem psykopati og magt? Samspillet mellem psykopati og magt er ikke givet ved diagnosen. Det er ikke alle med psykopatiske personlighedstræk, der nødvendigvis udnytter magtpositioner eller ender med at sidde i lederstillinger. Ellers kunne man forestille sig at det var bedre beskrevet som en af facetterne ved diagnosen. Dermed ikke sagt at det ikke er værd at være opmærksom på, at flere træk ved psykopati kan gøre dem der har disse træk mere tilbøjelige til at søge steder hen hvor de oplever en følelse af magt. Hvordan man forstår disse mennesker i disse positioner og hvordan de kan udnytte disse positioner, er vigtigt i forhold til både vores forståelse af psykopati som diagnose, men også forståelsen af hvordan disse mennesker kan påvirke dem omkring sig i disse positioner. Derudover kan det give et billede af hvor man eventuelt kan sætte ind overfor misbrug af magt, eller hvor man kan beskytte dem der er i kontakt med disse mennesker. Man ser typisk artikler eller selvhjælpsbøger med titler såsom "sådan spotter man en psykopat" eller "sådan undgår du psykopatens klør", men er det ikke lige så vigtigt at vi som samfund tager ansvar overfor disse mennesker der lever side om side med os? at bare fordi de har en adfærd der typisk er hensynsløs og manipulerende, så skal de ikke hjælpes, eller man skal ikke forbedre de vilkår de er vokset op under, så det ikke gentager sig? Hvis man får en bedre og bredere forståelse for psykopati som diagnose og hvordan disse mennesker handler, især steder hvor det er sværere at få øje på dem, kan det også blive nemmere at forstå diagnosen som helhed, og eventuelt hvordan man bedre behandler dem.

Feltet indenfor psykopati mangler en del forskning, specielt på de områder af diagnosen der ikke handler om kriminelle, eller korporative psykopater. Der mangler en bredere forståelse for hvordan psykopati udvikler sig, og hvordan man eventuelt kan intervenere imod det fra en ung alder. Derudover mangler der data for, hvilke faktorer der spiller ind for hvordan en psykopats liv udvikler sig, og hvilke veje de vælger at tage, for eksempel i forhold til om de ender i det kriminelle miljø eller ej. Der er teorier og få undersøgelser der peger på hvordan arv og miljø spiller ind, og undersøgelser der viser psykopatiske træk i børn og unge, men der mangler stadig mere omfattende data.

Konklusion

Fordi psykopati er et komplekst fænomen med mange facetter, er det svært at belyse hele fænomenet som helhed. I dette tilfælde har jeg beskæftiget mig med den psykopatiske personlighed, og hvordan den spiller sammen med magtpositioner. Hvilke psykologiske faktorer der gør sig gældende når det kommer til psykopati og magt, er derfor ikke noget man kan sige entydigt. Der er dog visse faktorer der kan have en indflydelse på psykopati og magt. Det kan være ønsket om at være i en situation hvor man kan kontrollere andre. Det kan være at magtpositionen er et led til at opnå et personligt mål. Den psykopatiske person kan benytte magtpositionen til at opnå prestige eller på anden måde tilfredsstille narcissistiske tendenser. Måden vi som samfund ser på og forstår psykopati, spiller også ind i forhold til hvordan psykopati spiller sammen med magtpositioner. Mennesket har en vis moral, empati og sympati for deres medmennesker. Når disse ikke er til stede, sker der en skævvridning mellem vores opfattelse af, hvad andre mennesker indeholder følelsesmæssigt. Her opstår problemet med psykopati. Morale og empati er altså også en faktor for hvordan psykopati spiller sammen med magtpositioner, og hvordan psykopatiske individer ender i disse positioner. Det er et stort, bredt, komplekst felt, der mangler mere litteratur på. Hvordan psykopater tænker i forhold til magt, hvad der sker i samspillet mellem psykopater og dem omkring dem, og hvordan man bedst forstår denne diagnose. Både så man kan forebygge den og intervenere imod den, men også for at få en bedre forståelse af disse mennesker der er i vores samfund, og hvordan man på bedst mulig måde lever side om side med dem.

Referenceliste

- Asch, Solomon E. (1956)
Studies of Independence and Conformity: I. A Minority of One against a Unanimous Majority." *Psychological Monographs*, vol. 70, no. 9, 1956, pp. 1–70, <https://doi.org/10.1037/h0093718>.
- Barelds, D. P. H., Wisse, B., Sanders, S., & Laurijssen, L. M. (2018).
No regard for those who need it: The moderating role of follower self-esteem in the relationship between leader psychopathy and leader self-serving behavior. *Frontiers in Psychology*, 9, 1281. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01281>
- Blair, R.J.R. Peschardt, K.S. Budhani, S. Mitchell, D.G.V. and Pine, D.S. (2006)
The Development of Psychopathy. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, vol. 47, no. 3–4, 2006, pp. 262–76, <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2006.01596.x>.
- Blair, L. (2025).
Psychopathy and serial murder. In *Psychology and Criminal Justice* (Vol. 1, pp. 82–96). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003250821-8>
- Blonigen, D.M., Carlson, S.R., Krueger, R.F., & Patrick, C.J. (2003).
A twin study of self-reported psychopathic personality traits. *Personality and Individual Differences*, 35, 179–197.
- Blonigen, D.M., Hicks, B.M., Krueger, R.F., Patrick, C.J., & Iacono, W.G. (2005). Psychopathic personality traits: Heritability and genetic overlap with internalizing and externalizing psychopathology. *Psychological Medicine*, 35, 637–648.
- Boddy, C. R. (2017).
Psychopathic leadership: A case study of a corporate psychopath CEO. *Journal of Business Ethics*, 145(1), 141–156. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2908-6>
- Bohm, Jonathan, and Laurence Alison. (2001)
An Exploratory Study in Methods of Distinguishing Destructive Cults. *Psychology, Crime & Law*, vol. 7, no. 2, 2001, pp. 133–65, <https://doi.org/10.1080/10683160108401792>.
- Brewer, Marilyn B. (2007)
The Importance of Being We: Human Nature and Intergroup Relations. *The American Psychologist*, vol. 62, no. 8, 2007, pp. 728–38, <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.8.728>
- Cleckley, H. M. (1941).
Mask of sanity: An attempt to reinterpret the so-called psychopathic personality. Mosby.
- Coates, Dominiek. (2012)
Cult Commitment' from the Perspective of Former Members: Direct Rewards of Membership versus Dependency Inducing Practices. *Deviant Behavior : An Interdisciplinary Journal.*, vol. 33, no. 3, 2012, pp. 168–84, <https://doi.org/info:doi/>.

- Conger, J. A., & Kanungo, R. N. (1992). Perceived behavioral attributes of charismatic leadership. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 24, 86–102. <https://doi.org/10.1037/h0078703>
- Cooke, D. J., Michie, C., Hart, S. D., & Clark, D. (2005). Assessing psychopathy in the UK: Concerns about cross-cultural generalisability. *The British Journal of Psychiatry*, 186(4), 335–341. doi:<https://doi.org/10.1192/bjp.186.4.335>
- Cooke, D. J., Hart, S. D., Logan, C., & Michie, C. (2012). Explicating the construct of psychopathy: Development and validation of a conceptual model, the comprehensive assessment of psychopathic personality (CAPP). *International Journal of Forensic Mental Health*, 11(4), 242–252. <https://doi.org/10.1080/14999013.2012.746759>
- Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: Towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13(2), 171–188. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.13.2.171>
- Cooke, D. J., Michie, C., & Hart, S. D. (1999). Evaluating the screening version of the Hare psychopathy checklist-revised (PCL: SV): An item response theory analysis. *Psychological Assessment*, 11(1), 3–13. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.11.1.3>
- Crabtree, C., Kern, H. L., & Siegel, D. A. (2020). Cults of personality, preference falsification, and the dictator’s dilemma. *Journal of Theoretical Politics*, 32(3), 409–434. <https://doi-org.zorac.aub.aau.dk/10.1177/0951629820927790> (Original work published 2020)
- Crego, C., & Widiger, T. A. (2016). Cleckley’s psychopaths: Revisited. *Journal of Abnormal Psychology*, 125(1), 75. <https://doi.org/10.1037/abn0000130>
- DeMatteo, D., Hart, S. D., Heilbrun, K., Boccaccini, M. T., Cunningham, M. D., Douglas, K. S., & Reidy, T. J. (2020). Statement of concerned experts on the use of the Hare Psychopathy Checklist–Revised in capital sentencing to assess risk for institutional violence. *Psychology, Public Policy, and Law*, 26(2), 133–144. <https://doi.org/10.1037/law0000223>
- de Vogel, V., & Lancel, M. (2016). Gender differences in the assessment and manifestation of psychopathy: Results from a multicenter study in forensic psychiatric patients. *International Journal of Forensic Mental Health*, 15(1), 97–110. <https://doi.org/10.1080/14999013.2016.1138173>
- Dhingra, Katie, et al. (2015) Psychopathy, Gang Membership, and Moral Disengagement among Juvenile Offenders. *Journal of Criminal Psychology*, vol. 5, no. 1, 2015, pp. 13-.

- Dunne, A. L. (2021).
Psychopathy and the DSM-5 alternative model of personality disorder: A synthesis and critique of the emergent literature. *Current Opinion in Psychiatry*, 34(1), 64–69.
<https://doi.org/10.1097/YCO.0000000000000648>
- Eisenbarth, H., Hart, C. M., & Sedikides, C. (2018).
Do psychopathic traits predict professional success? *Journal of Economic Psychology*, 64, 130–139. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2018.01.002>
- Falkenbach, D. M., Glackin, E., & McKinley, S. (2018).
Twigs on the same branch? Identifying personality profiles in police officers using psychopathic personality traits. *Journal of Research in Personality*, 76, 102–112.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.08.002>
- Filindra, Alexandra, and Laurel Harbridge-Yong. ()
How Do Partisans Navigate Intra-Group Conflict? A Theory of Leadership-Driven Motivated Reasoning. *Political Behavior*, vol. 44, no. 3, 2022, pp. 1437–58,
<https://doi.org/10.1007/s11109-022-09779-1>
- Forouzan, Elham, and David J. Cooke. (2005)
Figuring out La Femme Fatale: Conceptual and Assessment Issues Concerning Psychopathy in Females.” *Behavioral Sciences & the Law*, vol. 23, no. 6, 2005, pp. 765–78,
<https://doi.org/10.1002/bsl.669>
- Forsman, M. ats ; Larsson, Henrik ; Andershed, Henrik ; Lichtenstein, Pau. 2007
The Association between Persistent Disruptive Childhood Behaviour and the Psychopathic Personality Constellation in Adolescence: A Twin Study.” *British Journal of Developmental Psychology*, vol. 25, no. 3, 2007, pp. 383–98, <https://doi.org/10.1348/026151006X158799>
- Forth, A. E., & Mailloux, D. L. (2000).
Psychopathy in youth: What do we know. In *The clinical and forensic assessment of psychopathy: A practitioner’s guide* (pp. 25–54).
- Fox, Bryanna, and Matt DeLisi. (2019)
Psychopathic Killers: A Meta-Analytic Review of the Psychopathy-Homicide Nexus. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 44, 2019, pp. 67–79,
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.11.005>
- Garavito, Maria Clara, et al. (2024)
Authoritarian Leaders as Successful Psychopaths: Towards an Understanding of the Role of Emotions in Political Decision-Making. *Conatus - Journal of Philosophy*, vol. 9, no. 2, 2024, pp. 45–74, <https://doi.org/10.12681/cjp.33978>
- Garofalo, C., Neumann, C. S., & Velotti, P. (2020).
Psychopathy and emotion dysregulation: More than meets the eye. *Psychiatry Research*, 290, 113160. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113160>

- Giannella, Valeria Amata, et al. (2022).
Leader's Morality, Prototypicality, and Followers' Reactions. *The Leadership Quarterly*, vol. 33, no. 4, 2022, pp. 101596-, <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2021.101596>
- Glenn, Andrea L., and Adrian Raine. (2009).
Psychopathy and Instrumental Aggression: Evolutionary, Neurobiological, and Legal Perspectives. *International Journal of Law and Psychiatry*, vol. 32, no. 4, 2009, pp. 253–58, <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2009.04.002>
- Goldman, Liran, et al. (2014).
Going to Extremes: Social Identity and Communication Processes Associated with Gang Membership. *Group Processes & Intergroup Relations*, vol. 17, no. 6, 2014, pp. 813–32, <https://doi.org/10.1177/1368430214524289>
- Hall, J. R., & Benning, S. D. (2006).
The “successful” psychopath. In *Handbook of Psychopathy* (pp. 459–478).
- Hanniball, K. B., et al. (2021).
Content validation of the comprehensive assessment of psychopathic personality—Basic version (CAPP-Basic) using prototypical analysis. *Journal of Personality Disorders*, 35(Supplement C), 75–96. <https://doi.org/10.1521/pedi.2021.35.529>
- Hare, R. D. (1980).
A research scale for the assessment of psychopathy in criminal populations. *Personality and Individual Differences*, 1(2), 111–119. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(80\)90028-8](https://doi.org/10.1016/0191-8869(80)90028-8)
- Hare, R. D. (1991; 2003).
The Hare Psychopathy Checklist–Revised (PCL-R). Multi-Health Systems.
- Hare, R. D. (1999).
Without conscience: The disturbing world of the psychopaths among us. Guilford Press.
- Hare, R. D., McPherson, L. E., & Forth, A. E. (1988).
Male psychopaths and their criminal careers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(5), 710–714. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.56.5.710>
- Harris, G. T., Rice, M. E., & Cormier, C. A. (1991).
Psychopathy and violent recidivism. *Law and Human Behavior*, 15(6), 625. <https://doi.org/10.1007/BF01065856>
- Haslam, S. A., Reicher, S. D., & Platow, M. J. (2015).
Group processes. In *APA Handbook of Psychology: Personality and Social Psychology* (Vol. 2, Ch. 3). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14342-003>
- Hodgins, S., Kratzer, L., & McNeil, T.F. (2001).
Obstetric complications, parenting, and risk of criminal behavior. *Archives of General Psychiatry*, 58, 746–752.

- Hodgins, S., Kratzer, L., & McNeil, T.F. (2002).
Obstetrical complications, parenting practices and risk of criminal behaviour among persons who develop major mental disorders
- House, R. J. (1977).
A theory of charismatic leadership. In *Leadership: The Cutting Edge*.
- Jackson, Rebecca L., et al. (2002)
Psychopathy in Female Offenders: An Investigation of Its Underlying Dimensions. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 29, no. 6, 2002, pp. 692–704,
<https://doi.org/10.1177/009385402237922>.
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2012).
A protean approach to social influence: Dark Triad personalities and social influence tactics. *Personality and Individual Differences*, 52(4), 521–526.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.023>
- Katzenelson, B. (2023,[1985]).
Moralens inderside. *Psyke & Logos*
<https://doi.org/10.7146/pl.vi.137212>
- Kennealy, P. J., Hicks, B. M., & Patrick, C. J. (2007).
Validity of factors of the psychopathy checklist—revised in female prisoners: Discriminant relations with antisocial behavior, substance abuse, and personality. *Assessment*, 14(4), 323–340. <https://doi.org/10.1177/1073191107305882>
- Kranefeld, I. (2023).
Psychopathy in positions of power: The moderating role of position power in the relation between psychopathic meanness and leadership outcomes. *Personality and Individual Differences*, 200, 111916. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.111916>
- Kreis, M. K., Cooke, D. J., Forth, A. E., & Hare, R. D. (2016).
Psykopati. Hans Reitzels Forlag.
- Kuschel, R. (2003).
SYSTEMATISERET ONDSKAB: ‘HJERNEVASK’ OG BEVIDSTHEDSKONTROL.
Psyke & Logos, 24(1), 19. <https://doi.org/10.7146/pl.v24i1.8622>
- Lasko, E. N., & Chester, D. S. (2021).
What makes a ‘successful’ psychopath? Longitudinal trajectories of offenders’ antisocial behavior and impulse control as a function of psychopathy. *Personality Disorders*, 12(3), 207–215. <https://doi.org/10.1037/per0000421>
- Lilienfeld, S. O., Patrick, C. J., Benning, S. D., Berg, J., Sellbom, M., & Edens, J. F. (2012a).
The role of fearless dominance in psychopathy: Confusions, controversies, and clarifications. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 3(3), 327–340.
<https://doi.org/10.1037/a0026987>
- Lilienfeld, S. O., Waldman, I. D., Landfield, K., Watts, A. L., Rubenzer, S., & Faschingbauer, T. R. (2012b).

- Fearless dominance and the U.S. presidency: Implications of psychopathic personality traits for successful and unsuccessful political leadership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(3), 489. <https://doi.org/10.1037/a0029392>
- Lilienfeld, S. O., Watts, A. L., & Smith, S. F. (2015). Successful psychopathy: A scientific status report. *Current Directions in Psychological Science*, 24(4), 298–303. <https://doi.org/10.1177/0963721415580297>
- Meloy, J. R. (2002). *The psychopathic mind: Origins, dynamics, and treatment*. Rowman & Littlefield.
- Miles, D.R., & Carey, G. (1997). Genetic and environmental architecture of human aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 207–217.
- Neumann, C. S., Schmitt, D. S., Carter, R., Embley, I., & Hare, R. D. (2012). Psychopathic traits in females and males across the globe. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(5), 557–574. <https://doi.org/10.1002/bsl.2038>
- Palmen, Désiré G. C., et al. (2020) High Self-Control May Support ‘Success’ in Psychopathic Leadership: Self-Control versus Impulsivity in Psychopathic Leadership. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 50, 2020, pp. 101338–17, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.101338>.
- Palmen, Désiré G. C., et al. (2021) The Need for Domination in Psychopathic Leadership: A Clarification for the Estimated High Prevalence of Psychopathic Leaders. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 61, 2021, pp. 101650-, <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101650>.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Pincus, A. L., Cain, N. M., & Wright, A. G. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(4), 439. <https://doi.org/10.1037/per0000031>
- Rahmani, Fateh, et al. (2019) The Interplay between Antisocial and Obsessive-compulsive Personality Characteristics in Cult-like Religious Groups: A Psychodynamic Decoding of the DSM-5. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, vol. 16, no. 4, 2019, pp. 258–73, <https://doi.org/10.1002/aps.1634>.
- Raine, A. (2002). Annotation: The role of prefrontal deficits, low autonomic arousal, and early health factors in the development of antisocial and aggressive behavior in children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43, 417–34
- Ritchie, Mary B., et al. (2018) “Identifying Vulnerability to Violence: The Role of Psychopathy and Gender.” *Journal of*

- Criminal Psychology*, vol. 8, no. 2, 2018, pp. 125–37,
<https://doi.org/10.1108/JCP-06-2017-0029>.
- Ruben, Brent D., and Ralph A. Gigliotti. (2016)
 Leadership as Social Influence: An Expanded View of Leadership Communication Theory and Practice. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, vol. 23, no. 4, 2016, pp. 467–79, <https://doi.org/10.1177/1548051816641876>.
- Sea, J., & Cooke, D. (2023).
 Prototypicality analysis of the comprehensive assessment of psychopathic personality (CAPP): A cross-cultural perspective. *Journal of Forensic Sciences*, 68(4), 1245–1258.
<https://doi.org/10.1111/1556-4029.15268>
- Shaw, Daniel. (2023)
 The Role of Shame in Cults, from Recruitment to Recovery. *Psychoanalytic Dialogues*, vol. 33, no. 6, 2023, pp. 779–95, <https://doi.org/10.1080/10481885.2023.2263056>.
- Shiner, Rebecca L. (2009)
 The Development of Personality Disorders: Perspectives from Normal Personality Development in Childhood and Adolescence. *Development and Psychopathology*, vol. 21, no. 3, 2009, pp. 715–34, <https://doi.org/10.1017/S0954579409000406>.
- Smith, S. F., & Lilienfeld, S. O. (2013).
 Psychopathy in the workplace: The knowns and unknowns. *Aggression and Violent Behavior*, 18(2), 204–218. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.11.007>
- Smith, S. F., Watts, A. L., & Lilienfeld, S. O. (2014).
 On the trail of the elusive successful psychopath. *Psychological Assessment*, 15, 340–350.
- Spormann, Sandy Sue, et al. 2023
 Structural Differences in Psychopathy between Women and Men: A Latent Modeling Perspective. *Forensische Psychiatrie, Psychologie, Kriminologie*, vol. 17, no. 2, 2023, pp. 174–88, <https://doi.org/10.1007/s11757-023-00765-9>.
- Stark, Rodney, and William Sims Bainbridge. (1980)
 Networks of Faith: Interpersonal Bonds and Recruitment to Cults and Sects. *The American Journal of Sociology*, vol. 85, no. 6, 1980, pp. 1376–95, <https://doi.org/10.1086/227169>.
- Staub, Ervin. (2013)
 Building a Peaceful Society: Origins, Prevention, and Reconciliation After Genocide and Other Group Violence. *The American Psychologist*, vol. 68, no. 7, 2013, pp. 576–89, <https://doi.org/10.1037/a0032045>.
- Sy, T., Horton, C., & Riggio, R. (2018).
 Charismatic leadership: Eliciting and channeling follower emotions. *The Leadership Quarterly*, 29(1), 58–69. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2017.12.008>
- Tajfel, H.; Turner, J. C. (1986) [1979].
 The social identity theory of intergroup behaviour (pp. 7–24). In Austin, William G.;

- Worchel, Stephen (eds.). *Psychology of Intergroup Relations* (2nd ed.). Chicago: Nelson-Hall. ISBN 978-0-830-41075-0.
- Taylor, S., & Workman, L. (2023).
Psychopathy: The Basics (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781032221052>
- van Knippenberg, D. (2023).
 Developing the social identity theory of leadership: Leader agency in leader group prototypicality. *Social and Personality Psychology Compass*, 17(4), e12739.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12739>
- Venables, N. C., Hall, J. R., & Patrick, C. J. (2014).
 Differentiating psychopathy from antisocial personality disorder: A triarchic model perspective. *Psychological Medicine*, 44(5), 1005–1013.
<https://doi.org/10.1017/S003329171300161X>
- Verona, Edelyn, et al. (2023)
 Psychopathy Facets, Perceived Power, and Forms of Aggression. *Personality Disorders*, vol. 14, no. 3, 2023, pp. 259–73, <https://doi.org/10.1037/per0000562>.
- Viding, E., Blair, R.J.R., Moffitt, T.E., & Plomin, R. (2005).
 Evidence for substantial genetic risk for psychopathy in 7-year-olds. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 592–597.
- Viding, E. (2019).
Psychopathy: A very short introduction. Oxford University Press.
- Wahba, L. L. (2022).
 Innocents, psychopaths and the imagination. *Journal of Analytical Psychology*, 67, 183–195.
<https://doi.org/10.1111/1468-5922.12773>
- Welsh, E.-C. O., & Lenzenweger, M. F. (2021).
 Psychopathy, charisma, and success: A moderation modeling approach to successful psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 95, Article 104146.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2021.104146>
- Wøbbe, T. (2024).
Kort og godt om psykopati. Dansk Psykologisk Forlag.